TAHİR ALANGU

Kediler Padişahı

Resimleyen: Mustafa Delioğlu

2. baskı

KEDİLER PADİŞAHI

Tahir Alangu (İstanbul, 1915 - İstanbul, 1973). Eğitimci, edebiyat tarihçisi ve halkbilimi araştırmacısı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1943). Köy enstitülerinde, liselerde edebiyat öğretmenliği yaptı, bazı yüksek okullarda ders verdi. Üniversite öğrenciliğinden itibaren halkbilimiyle ilgilendi, özel olarak masallar üzerinde çalıştı. Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü'nde verdiği seminerler 1970 sonrasında yetişen halkbilimciler üzerinde etkili oldu. *Türkiye Folklor Elkitabı* (1983), Alangu'nun halkbilimi yazılarının derlenmesiyle oluşturulmuş dikkate değer bir çalışmadır. *Billur Köşk Masalları* (1961) ve *Keloğlan Masalları* (1967) onun yeniden kaleme alınmış, bilgilendirici yazılarla sunulmuş ve birkaç kez basılmış masal kitaplarıdır. *Kediler Padişahı* derlemesi ilk kez yayımlanıyor.

Mustafa Delioğlu 1946 Erzincan doğumlu. Çocuk kitapları resimlemede kendi tarzını geliştirdi ve 1975'ten bu yana severek okunan bin kadar çocuk kitabına renk ve çizgileriyle güzellik, sevimlilik kattı. Çalışmaları ülke dışında da ilgi gören Delioğlu, kişisel resim sergileri açtı, karma sergilere katıldı. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklar için kaleme aldığı şiirlerden oluşan kitaplarla Tahir Alangu'nun masal kitaplarını YKY için resimlemeye devam ediyor.

Tahir Alangu'nun
YKY'deki kitapları:

Kediler Padişahı (*2009*)
Keloğlan Masalları (*2009*)

TAHİR ALANGU

Kediler Padişahı

Resimleyen:
Mustafa Delioğlu

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 2904
Doğan Kardeş - 247

Kediler Padişahı / Tahir Alangu
Resimleyen: Mustafa Delioğlu

Kitap editörü: M. Sabri Koz
Düzelti: Korkut Tankuter

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.
Sanayi Mahallesi, 1673 Sokak, No: 34 Esenyurt / İstanbul

1. baskı: İstanbul, Mayıs 2009
2. baskı: İstanbul Ocak 2010
ISBN 978-975-08-1611-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2008
Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

İÇİNDEKİLER

Bürümcekli Kadınla Sülün Bey • 7
Mintil Ağa • 15
Çifte Kamburlar • 26
Süpürgeci Baba • 34
Kediler Padişahı • 45
Büyülü Fasulyeler • 56
Üç Turunçlar • 71

Masallar Üzerine • 87
Küçük Sözlük • 93

Bürümcekli Kadınla Sülün Bey

Bir varmış bir yokmuş. Tanrı'nın kulu çokmuş. Çok yemesi, yok demesi günahmış. Evvel zaman içinde bir sümüklüböcek varmış. Evi sırtında, duvarın dibinde, yalnız başına, sessiz sakin yaşarmış. Günün birinde yalnızlıktan sıkılmış, bıkmış. Sarmısak zarından baş örtüsü, soğan kabuğundan ferace, hurma çekirdeğinden takunya giyinmiş, kendine bir koca aramaya çıkmış. Soğan kabuğundan kepenek, sellim sellim sepelek, gide gide giderek, yolda bir Oduncu Baba'ya rastlamış. Oduncu Baba buna seslenmiş:

"Nereye gidiyorsun sümüklüböcek?"

Sümüklüböcek bu sözlere sinirlenmiş:

"Hıh, benim adım sümüklüböcek mi?" demiş, dargın küskün söylenmiş. Oduncu Baba da:

"Ya nedir?" diye sormuş. O da:

Örümcekli üzmez kadın
Bürümcekli büzmez kadın
Saçı uzun saymaz kadın
Al duvaklı gelin hatun.

"Ya, öyle mi? Al duvaklı gelin hanım, nerelere gidiyorsun?" diye sormuş. Sümüklüböcek de:

"Koca aramaya çıktım." demiş de süzüm süzüm süzülmüş, büzüm büzüm büzülmüş, nazlı nazlı kırıtmış, yalpırdamış salınmış. Oduncu Baba:

Örümcekli üzmez kadın
Bürümcekli büzmez kadın
Saçı uzun saymaz kadın
Al duvaklı gelin hatun
Bana gelir varır mısın?
Aşımı pişirir, işimi başarır mısın?

diye sormuş. Sümüklüböcek de:

"Seninle evlenirim. Aşını pişirir, işini başarırım. Ama kızdığın zaman beni neyle döversin?" diye sormuş. Oduncu Baba da:

"Baltamın sapı ile." demiş. Sümüklüböcek de:

"Aaa, benim kemiciklerim çok incedir, dayanamam." demiş de yeniden yollara düşmüş.

Soğan kabuğundan kepenek, sellim sellim sepelek, gide gide giderek, yolunda bir köpeğe rastlamış. Köpek buna:

"Nereye gidiyorsun sümüklüböcek?" diye sormuş.

Sümüklüböcek de bu söze sinirlenmiş.

"Hıh, benim adım sümüklüböcek miymiş?" diye dargın, küskün söylenmiş. Köpek de:

"Ya nedir?" diye sormuş. O da:

Örümcekli üzmez kadın
Bürümcekli büzmez kadın
Saçı uzun saymaz kadın
Al duvaklı gelin hatun

"Ya öyle mi? Al duvaklı gelin hanım, nerelere gidiyorsun?" diye sormuş. Bu sümüklüböcek de:

"Koca aramaya çıktım." demiş de süzüm süzüm süzülmüş, büzüm büzüm büzülmüş, nazlı nazlı kırıtmış, yalpırdamış salınmış. Köpek:

Örümcekli üzmez kadın
Bürümcekli büzmez kadın
Saçı uzun saymaz kadın
Al duvaklı gelin hatun
Bana gelir varır mısın?
Aşımı pişirir, işimi başarır mısın?

diye sormuş. Sümüklüböcek de:

"Seninle evlenirim. Aşını pişirir, işini başarırım. Ama kızdığın zaman beni neyle döversin?" diye sormuş. Köpek de:

"Kuyruğumla, kuyruğumla." demiş. Sümüklüböcek de:

"Aaa, benim kemiciklerim incedir, dayanamam." demiş de yollara düşmüş.

Soğan kabuğundan kepenek, sellim sellim sepelek, gide gide giderek, yol üstünde kepçe kulaklı, ince kuyruklu, kunduz kürklü bir fareye, Sülün Bey'e rastlamış. Sülün Bey buna;

"Uğurlar ola kadın hanım, yolunuz ne yana, bana Sülün Bey derler, sizin adınız ne?" diye inceden, soylu, düzenli, saygılı, edepli önüne dökülüp saçılınca, sümüklüböcek bundan çok hoşlanmış, keyfinden, sefasından yumuşamış, tül duvağını aralamış da;

Örümcekli üzmez kadın
Bürümcekli büzmez kadın
Saçı uzun saymaz kadın
Al duvaklı gelin hatun

Yalnızlıktan usandım da koca aramaya çıktım Sülün Bey, demiş. Süzüm süzüm süzülmüş, büzüm büzüm büzülmüş, nazlı nazlı kırıtmış, yalpırdamış salınmış. Sülün Bey:

Örümcekli üzmez kadın
Bürümcekli büzmez kadın
Saçı uzun saymaz kadın
Al duvaklı gelin hatun
Bana gelir varır mısın?
Aşımı pişirir, işimi başarır mısın?

diye sormuş. Sümüklüböcek de:

"Seninle evlenirim, aşını pişirir, işini başarırım Sülün Bey. Ama kızdığın zaman beni neyle döversin?" diye sormuş. Sülün Bey de:

"Aman nasıl olur efendim, hiç telli duvaklı, nazlı gelin hanımlar dövülür müymüş, nerede görülmüş, kuyruğumla okşarım kararınca." deyince, o da sevinerek:

"Öyleyse, ben de sana varırım." demiş.

Hemen okuyucu çıkarıp, hısım akrabaları, konu komşuları çağırmışlar. Davul dövdürüp, düğün dernek kurup, evlenmişler. Tavan arasına yerleşip oturmuşlar.

Günlerden bir gün Sülün Bey tavan arasında kıyı köşe yoklayıp dolanıp dururken, çatının kirişleri, padavraları arasından ta uzaklarda bir ışık parlar görmüş de:

"Aman, örümcekli üzmez kadın, bürümcekli büzmez

kadın, lambaları yakmışlar, Hasköy'de düğün kurmuşlar. Burada dolanmakla karın doymaz, varayım da biraz zerde pilav getireyim." demiş. Sümüklüböcek de:

"Neyle taşıyacaksın onları, boz burma bıyıklı, vezir kılıklı, kunduz kürklü Sülün Bey?" diye soracak olmuş. Sülün Bey de:

"Düşündüğün şeye bak. Tüllü duvaklı, tombul yanaklı, tin tin kadın. Zerdeyi bir kulağıma, pilavı bir kulağıma doldurur da, sekerek oynayarak gelirim." demiş de koşarak gitmiş. Biraz sonra da bu sümüklü böceğin durduğu yerde çişi gelmiş, kibarlığından, titizliğinden aşağı kata, ayak yoluna ineyim, demiş. Eteğime bulaşmasın, üstüme sıçramasın, derken ayağının kayması ile önce kubura, oradan çukura tekerlenmiş. Irgalanmış, debelenmiş, kurtulamayınca durup Sülün Bey'i bekleyeyim de gelsin beni kurtarsın demiş.

Bir zaman sonra dışarıdan atlı yolcuların Hasköy'e düğüne geçtiklerini duymuş da bağırmaya başlamış:

Tıkır tıkır atlılar
Takırtısı tatlılar
İbrişim kuşaklılar
Hasköy'e giderseniz
Düğün evine uğrarsanız
Sülün Bey'e söyleyesiniz
Örümcekli üzmez kadın
Bürümcekli büzmez kadın
Saçı uzun saymaz kadın
Al duvaklı gelin hatun
Çukura battı çıkamaz
Pır pır eder uçamaz

demiş, birkaç kere seslenerek bağırmış. Atlılar bunu duymuşlar, Hasköy'e vardıklarında tellal bağırtmışlar. Bunu duyan Sülün Bey, zerdeyi pilavı unutmuş, hemen davranmış, bir koşu tutturmuş, kan ter içinde eve ulaşmış, yetişmiş gelmiş, çukurun başına, aşağıya seslenmiş:

Örümcekli üzmez kadın
Bürümcekli büzmez kadın
Saçı uzun saymaz kadın
Al duvaklı gelin hatun
Çukurdaki tüllü duvaklı kadın

O da aşağıdan vızıl vızıl seslenmiş:

"Boz burma bıyıklı, vezir kılıklı, kunduz kürklü Sülün Bey, buradayım!" demiş. Bundan sonra da aralarında şöylece bir konuşma olmuş:

"Ver elini çekerek
Ben sana küserek
Ver elini çekerek
Ben sana küserek"

Boz burma bıyıklı, vezir kılıklı Sülün Bey karısının bu direnmesine, burnunun Kafdağı'nda oluşuna çok kızmış. Sümüklü böceği ayağı ile itmek istemiş:

"Ben de seni teperek
Ben de seni teperek"

demiş. Demiş ama, onun da ayağı kayıp çukura yuvarlanmış. İşte o zaman bu zamandır saçı uzun saymaz kadınla boz burma bıyıklı vezir kılıklı Sülün Bey el ele, omuz omuza verip bu çukurdan çıkamamışlar. Senlik benlik davasıyla çekişip vız vız vızlamışlar. Cık cık cıklamışlar, dar yerlerde debelenmiş durmuşlar.

Mintil Ağa

Bir varmış bir yokmuş, Tanrı'nın kulu çokmuş. Çok yemesi, yok demesi günahmış. Vakti zamanın birinde bir ihtiyar nine varmış. Gayet fakirmiş. Günün birinde bu nine derin dalgın düşünüyormuş. Bir de bakmış ki, evin ortasında bir yılan:

"Nine, nine!" diye seslenmiş. O zaman nine cevap vermiş:

"Ne var?"

Yılan da;

"Git, padişahın kızını bana iste, yoksa seni ağulayıp öldürürüm." demiş.

Nine bu sözleri duyar duymaz, hemen kalkıp doğru padişahın sarayına yollanmış. Kapısındaki elçi taşına oturmuş. Kapıcılar gelip:

"Nine, bu elçi taşıdır, ne işin var burada? Gel murat dilek taşına otur da padişahımız muradını versin." demişler. Bu nine yerinden kıpırdamamış:

"Ben elçiyim, ancak elçi taşına otururum." deyip direnmiş. Kapıcılar buna şaşmışlar, ama koşuşup padişaha haber vermişler. Yukarıdan buyruk çıkınca, bu nine de kamburunu çıkara çıkara içeriye girmiş. Padişah buna:

"Söyle bakalım kadın, nedir muradın?" deyince, bu da:

"Efendim, senin kızını benim oğluma Tanrı'nın emri, Peygamber'in kavli üzere istiyorum." demiş.

Bu padişah şaşmış ama sakalını da sıvazlamış:

"Pekâlâ, kısmet ne ise o olur. Git ağırlık olarak bin altın getir, kızı da al götür." demiş. Ninenin dudağı yedi yerden yarılmış. Kalkıp kapıya çıkmış, söylene söylene evine gelmiş. İçeri girer girmez de bu yılan, hazır beklermiş, seslenmiş:

"Nine, kızı aldın mı?" demiş.

Nine de;

"Oğul, benim bin bitim yok. Benden başlık olarak bin altın istediler. Nereden bulayım?"

O zaman yılan dile gelmiş:

"Nine, sabahleyin kalk, kapının arkasına bak!" demiş. Yavaşça deliğine girip kaybolmuş. Nine o gece yatmış, sabahı etmiş. Elbiselerini giyinip dışarıya çıkarken bakmış ki, dış kapının arkasında bir atlas torba asılı. Torbayı almış, içine bakmış ki, tam bin on tane altın. On tanesi ninenin, bin tanesi de padişahın kızı için başlık parası... Nine on altını alıp çarşıya koşmuş. Baştan ayağa bir güzel giyinmiş. Çarşıdan dönünce bin altının torbasını koynuna sokmuş. Doğru padişahın sarayının yolunu tutmuş. Huzura çıkıp bin altını bir bir saymış. Davul zurna çaldırarak padişahın büyük kızını almış ve peşine takıp evine getirmiş. Bu kız bakmış ki hem eski hem de pis bir kulübe. Oturup kocasını beklemiş. Beklemiş, beklemiş, ne gelen var, ne giden. Bir aralık duvarın deliğinden bir yılan süzülüp çıkmış. Bu kızın asık, çatık suratına bakmış bakmış, sonra da deliğine girip kaybolmuş. Kız ancak o zaman ninenin kendisini bu yılana aldığını anlamış. Yerinden sıçrayıp nineyi tutmuş. O kadar dövmüş, o kadar dövmüş ki, kadın yere düşüp bayıl-

mış. Kız da çıkıp sarayına dönmüş. Nine uyanıp, bakmış ki evde hiç kimse yok. Kalkıp yanına bir sopa almış. Eğer bu yılan yine çıkıp gelirse öldürünceye kadar vurmayı tasarlamış. Biraz sonra yine bu yılanın sesinin geldiğini duymuş:

"Nine, git şimdi de öteki kızı iste, al."

Nine de o hırsla demiş ki, "Hele biraz yaklaş da gebertinceye kadar vurayım."

Yılan da deliğinden çıkmadan;

"Hele bakalım keyfine kalmış bir iş. İstersen alma." demiş ve çekilip gitmiş. Bu sözü işiten ninenin içine bir titreme düşmüş. Bu, gece süzülüp gelir, beni öldürür deyip çıkmış yola. Saraya varıp, başlığı vermiş. Ortanca kızı almış, yola koyulmuş. Bu kız da eve geldikten sonra büyük bacısı gibi korkmuş. Kaçıp saraya dönmüş. Yılan yine deliğinden çıkıp gelmiş:

"Nine, şimdi de git küçük kızı al."

Nine yine kapının arkasındaki atlas torbayı koynuna sokmuş ve yine korkusundan sarayın yolunu tutmuş. Bu sefer padişah demiş ki:

"Nine artık bu sefer senden üç bin altın alırım."

Nine bu olmayacak sözü duyunca derin düşüncelere dalmış, çıkıp evine gelmiş. Yılan da deliğinde beklermiş, süzülüp çıkmış ve seslenmiş:

"Nine kızı aldın mı?"

O da canı sıkkın, keyfi bezgin:

"Oğlum, padişah bu sefer benden üç bin altın istiyor." deyince, bu da hiç telaş etmeden;

"Peki nine, sabahleyin kalkınca kapının arkasına bak!" demiş, deliğine girip süzülmüş gitmiş. Bu nine de merakından o geceyi zor sabahlamış. Yataktan kalkar kalkmaz doğru kapının arkasına koşmuş. Bakmış ki eskisinden bü-

yük bir atlas torba yine aynı yerde asılı. Hemen yere indirip saymış ki, üç bin üç yüz altın. Üç yüzü ninenin, üç bini de padişahın istediği başlık parası. Hemen altınları almış, evine ve kendine çeki düzen vermiş. Sonra çıkmış yola, doğru soluk soluğa saraya varmış. Padişaha üç bin altını saymış kızı peşine takıp davul zurna çaldırarak evine getirmiş. Kız bakmış ki, dışı harap, içi pis bir kulübe... Kendi kendine "kaderim böyle imiş" diyerek kalkıp ortalığı süpürmüş, silmiş, elinden geldiği kadar düzene koymuş. Çeyizinde getirdiği eşyaları yerleştirmiş. Nine de bu halden çok hoşnut kalmış. Kızın elinin değdiği yer parlamaya başlamış. O sırada deliğin ağzına gelmiş durumu seyreden yılan da kızı, hem de bu çalışkanlığını pek beğenmiş. Hemen derisinden sıyrılıp onbeş yaşında bir delikanlı olmuş. Adı Mintil Ağa imiş meğer. Baştan aşağı yeni elbiselerini giyinip, bu kızın yanına girmiş. Sarmaş dolaş olup sabahlara kadar sohbet edip muratlarına ermişler.

Bunlar böyle zevkü safalarına bakarlarken, Mintil Ağa düğün atına binenlerin cirit meydanına sürüp gittiklerini görmüş.

Bu arada padişah büyük kızını lalanın oğluna, ortanca kızını da vezirin oğluna vermiş. Mintil Ağa bakmış ki, herkes cirit meydanına toplanıyor. Gelip karısına demiş ki:

"Şimdi ben cirit meydanına gidiyorum. Herkes at üzerindedir. Ben de ata bineceğim. Hangi yana dönersem, bir renk göstereceğim, hepsi yedi renk olacak. Bacıların diyecekler ki, işte bu bizim kocamızdır. Onlar aralarında çekişecekler. Biri diyecek benim kocamdır, öbürü diyecek yok benim kocamdır. Sakın sen benim kocamdır diye iddiaya girme, sonra çok pişman olursun." deyip atı meydana sürmüş.

O gün üç bacının üçü de bir araya gelmişler. Bakmışlar ki

atlıların ortasında birisi yedi renk gözüküyor. Büyük bacısı demiş ki "Bu adam benim kocamdır." Ortanca kız da "Benim kocamdır" deyince çekişmeye başlamışlar. Bu sırada küçük kız da heyecana gelip "Hiç birinizin değil, benim kocam..." demiş, ama dediğine de pişman olmuş. Mintil Ağa bu söz üzerine atlılardan ayrılmış bir güvercin olup eve gelmiş.

Karısına:

"Ayağına demir çarık giyersin, eline de bir demir asa alırsın, ara ki beni bulasın." deyip uçup gitmiş. Zavallı gelin başına vurmuş, gözüne vurmuş, ağlamış, sızlamış, bakmış ki çaresi yok. Kalkıp demirci dükkânına gitmiş. Kendisine bir çift demir çarık, bir de asa yaptırmış. Çarığı ayağına giymiş, asayı eline almış, yola çıkmış. O kadar yol yürümüş ki, ayağındaki demir çarık delinmiş. Asa da elinde ufalmış, eriyip kalmış. Gele gele bir pınarın başına gelmiş. Meğer bu pınar Mintil Ağa'nın pınarı imiş. Gelip pınarın başına oturmuş, elini, ayağını yıkamaya başlamış. Bir de bakmış ki karşıdan bir kız elinde bir testi ile koşa koşa geliyor. Kız gele gele pınarın başına gelmiş. Bu kız demiş ki:

"Şu testiyi ver de biraz su içeyim."

O da;

"Aman çabuk ol, Mintil Ağa'nın öğle namazı vakti geçiyor." demiş.

Kız buranın Mintil Ağa'nın memleketi olduğunu anlayınca, parmağından yüzüğünü çıkarıp testinin içine atmış. Bu kız da testiyi doldurup gitmiş. Mintil Ağa ise testiden su dökünüp abdest alırken, avucuna bir yüzük düşmüş. Bakmış ki karısının yüzüğü... Kızı çağırıp sormuş:

"Pınarın başında kim vardı?"

Bu kız demiş ki:

"Bir gelin..."

Mintil Ağa hemen koşup pınarın yolunu tutmuş. Gelip bakmış ki kendi karısı, ama burnundan tutsalar canı çıkacak... Kızı oradan alıp doğru evlerine götürmüş. Aslında bu Mintil Ağa dev oğlu imiş. Kıza;

"Benim anam babam devdir. Seni benimle görürlerse parça parça ederler. Doğru ileri git, evde otur, dışarı çıkma." deyip evlerini göstermiş. Kız doğru eve gelip oturmuş. Bir de kapı açılıp Mintil Ağa'nın anası içeriye girmesin mi? Bu kıza;

"Sen necisin, kimsin?" diye sormuş.

Kız da;

"Sizin köleniz ve de gelininizim." demiş.

O böyle deyince kadın beyninden vurulmuşa dönmüş. Kıza demiş ki:

"Git, davul zurnacıya haber sal, Mintil Ağa'nın düğününü edeceğiz."

Bacısının kızını Mintil Ağa'ya almak istiyormuş. Bu kız ağlaya ağlaya dışarı çıkıp bir kayanın dibine oturmuş. Mintil Ağa, kızı görüp yanına gelmiş.

"Niçin ağlıyorsun kız?" diye sormuş. Bu kız da;

"Anan beni davul zurnaya gönderiyor. Seni teyzenin kızı ile evlendirecekmiş." deyivermiş.

Mintil Ağa buna;

"Karşıya gidersin, önüne bir mağara çıkacak. İçeriye girersin. Mağarada dört tane dev var. Onlar derin uykudadır. Mağaranın sağında bir pencere var. O pencerenin içinde bir kutu var. Kutunun içinde de iki tane sinek vardır. İşte bizim davul zurnamız odur. Sakın kutunun kapağını açmayasın sinekler kaçar." demiş.

Kız mağarayı bulup, kutuyu almış ve dışarı çıkmış. Biraz ilerleyince ne olmuşsa olmuş iki sinek "vızzz!" deyip

uçmuşlar. Kız oturup ağlamaya başlamış. Mintil Ağa gelip görmüş ki, sevgilisi ağlıyor. Buna yaklaşıp:

"Niçin ağlıyorsun?" diye sorunca, kız da;

"Sinekleri kaçırdım diye ağlıyorum." demiş. Mintil Ağa bu kızı teselli etmiş.

"Sen üzülme canım... Biraz sonra o sinekler döner gelirler. Kutuyu açarsın, onlar da içine girerler. Hemen alır, eve gelirsin." demiş ve gitmiş.

Kız beklemiş ve bakmış ki, sinekler gerçekten dönüp gelmişler. Kutunun kapağını açmış, sinekler içine girmişler. Kız kutuyu alıp eve gelmiş. Başlamışlar Mintil Ağa'nın kırk gün kırk gece süren düğününe. Teyzesi, kızını gerdeğe vermiş. Mintil Ağa'nın annesi de padişahın kızının parmaklarının ucunu ateşe sokmuş. Kızın parmakları yandıkça "Yan parmağım yan, Mintil Oğlan'ın aşkına..." deyip ağlamaya başlamış. Mintil Ağa bir aralık abdest almak için dışarıya çıkmış. Bakmış ki karşı odadan inceden inceye bir ağlama sesi geliyor. Hemen koşup içeriye girmiş. Bir de ne görsün, padişahın kızının on parmağına da ateş yakmışlar. Hemen kızcağızın parmaklarını söndürmüş, içeri girip teyzesi kızını doğram doğram etmiş. Parçalarını bir heybeye doldurmuş. Bir katıra yükleterek kızın anasının evine yollamış. Kendisi de bir tarak, bir bileyi, bir çivi, bir tane de ustura alarak avluya girip bir at seçmiş. Sultan karısı ile atlara binip kaçmış.

Bir de Mintil Ağa'nın teyzesi bakmış ki, kapıda yüklü bir katır. Heybenin içinde de kızı, parça parça... O zaman kadının kan beynine sıçramış. Hemen koşup bacısının yanına gelmiş. Olup bitenleri anlatınca, gerekli aklı fikri birer birer almış. Bir katıra binip oğlunun peşine düşmüş. Oğluna yetişmeye pek az kalmış. Mintil Ağa karısına demiş ki:

"Hele geri dön, bakalım kim geliyor?" Kız geriye dönüp bakmış:

"Peşimizde annen, öyle geliyor ki, sorma!"

Oğlan da buna;

"Hemen tarağı at, tarağı at!" demiş.

Kız tarağı atınca oraları bütün meşe ormanı kesilmiş. Kız yine geriye dönüp bakmış ki, bu cadı yine geliyor. Hemen kocasına söylemiş, o da:

"Hemen usturayı at, usturayı at!" diye bağırmış.

Bu kız usturayı atınca, dağ taş ustura kesilmiş. Kadının bindiği katırın ayağı doğram doğram kesilmiş.

Biraz sonra geriye bakınca, anasının yine sürüp geldiğini görmüş, hemen kıza "Testideki suyu dök!" diye seslenmiş. Bu kız da o kadar şaşırmış ki, suyu arkaya dökeceğine öne dökmüş. Önlerinde koca bir deniz meydana gelmiş. Mintil Ağa bakmış ki anası neredeyse yetişip kendilerini parçalayacak. Hemen atını denize vurmuş. At yüze yüze bunları karşı kıyıya çıkarmış. Oğlanın anası öteki kıyıya yetişip buna seslenmiş.

"Bu suyu nasıl geçtin oğlum?"

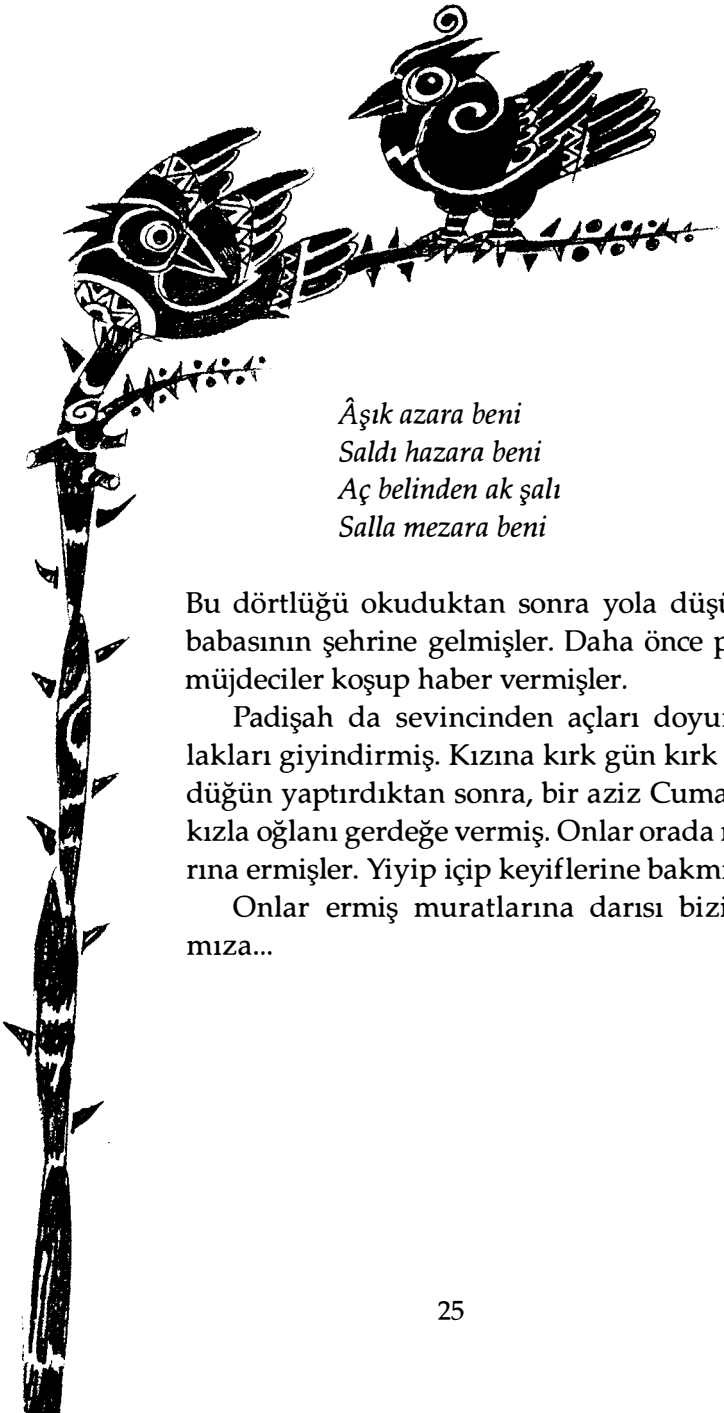
O da demiş ki:

"Kendi boynuma bir taş, atın boynuna da bir başka taş bağladım ve geçtim."

Kadın hemen koşup iki taş getirmiş. Birini kendi boynuna, ötekini de atının boynuna bağlayıp denize sürmüş. Her ikisi de suyun dibine inip boğulmuşlar.

Mintil Ağa demiş ki:

"Hele denize bak. Eğer denizin yüzünü köpük kaplamışsa, bil ki boğulmuşlardır. O zaman hemen kaçıp kurtulalım. Kız denize dikkatle bakmış. Görmüş ki, suyun yüzünü kanlı köpükler kaplamış. Gelip durumu kocasına haber vermiş. Kız sevincinden şu dörtlüğü söylemiş:

Âşık azara beni
Saldı hazara beni
Aç belinden ak şalı
Salla mezara beni

Bu dörtlüğü okuduktan sonra yola düşüp kızın babasının şehrine gelmişler. Daha önce padişaha müjdeciler koşup haber vermişler.

Padişah da sevincinden açları doyurup çıplakları giyindirmiş. Kızına kırk gün kırk gece toy düğün yaptırdıktan sonra, bir aziz Cuma akşamı kızla oğlanı gerdeğe vermiş. Onlar orada muratlarına ermişler. Yiyip içip keyiflerine bakmışlar.

Onlar ermiş muratlarına darısı bizim başımıza...

Çifte Kamburlar

Bir varmış bir yokmuş, Tanrı'nın kulu çokmuş. Çok yemesi, yok demesi günahmış. Evvel zaman içinde, memleketin birinde, iki kambur arkadaş varmış. Bunlar öylesine kamburlarmış ki, sırtlarında birer çekmece varmış da, belleri yük altında iki büklüm, burunları da yere değecek kadar olmuş.

Bir gün bu kamburlardan birisi yıkanmak için hamama gitmiş. Göbek taşına oturmuş, keselenmiş, liflenmiş. Derken akşam olmuş. İşini bitiren, peştamalına sarınan, havlusuna bürünen çekip gitmiş de bu kamburcağızın haberi bile olmamış. Keyfinden, safasından mırıl mırıl türkü çağırır da, tas tas sular dökünürmüş. Hamamcılar, tellaklar, natırlar, ustalar, koltukçular da iş ve bahşiş peşinde dolanmaktan bu kamburcağızı unutmuşlar, hamamı kapatıp savuşmuşlar.

Bu kambur, akşam olup gece çöktüğünden, hamamcıların savuşup da kapıları sımsıkı kapattıklarından habersiz, yıkanıp arındıktan, kurnalar dolusu suları dökündükten sonra, tasını taşlara vurmuş çıngır çıngır, tellakları, natırları çağırmış bangır bangır. Bakmış ki kimseler

gelmiyor. Dışarıya çıkmış soğukluğa, ortada kimseler yok. Dış kapıyı zorlamış kilitli. Bağırmış, çağırmış, güm güm kapıya vurmuş ama faydasız. Bu hamam bir tenha sokakta imiş. Bu saatlerde gelen geçen de olmazmış. Zavallı kambur bakmış ki çaresiz burada sabahlayacak, geceyi geçirmek için köşedeki sedire çıkıp, oturmuş. Türkü mırlanmış, tekerleme söylemiş, tabandaki çivileri saymış. Sabahı bulmak ne mümkün. Sedirin üstünde kaykılıp uyumaya başlamış.

Vakitler gecenin bir yarısını geçtikten sonra, bu kambur, sedir üstünde gevşemiş, derin uykulara varmış. O uyurken hamamda büyük bir gürültü kopmuş. Dümbelekler, klarnetler, zilli maşalar, çalparalar, el şakırtıları, parmak şıkırtıları, çıngır çıngır kahkahalar, cıyak cıyak bağrışmalar duvarlarda, kubbelerde çınlamaya başlamış. Bu kambur aniden büyük bir korkuyla yerinden fırlamış. Uykudan ayıp da kendine gelince bir de ne görsün? Hamamın içine bir sürü alaca kılıklı, sarı çedik pabuçlu, külahları çıngıraklı cüceler doluşmuş. Gülüşüp oynaşarak soyunmuşlar, dökünmüşler. Kurnaların başına toplaşıp çıngır çıngır taslarla şar şar sular dökünüp, birbirlerini keselemeye, sabunlamaya girişmişler. Yıkanıp arındıktan sonra göbek taşının üstüne içlerinden sakallı birini çıkarmışlar, çevresinde el ele tutuşup büyük bir halka kurmuşlar, zıplayarak dönmeye başlamışlar. Sıçradıkça külahlarındaki çıngıraklar çıngır çıngır, şıngır mıngır sesler çıkardıkça, bunlar da hep bir ağızdan;

Çarşambadır Çarşamba
Çarşambadır Çarşamba

diye bağrışıyorlarmış. Bunların oyunları kamburun o kadar hoşuna gitmiş ki, hemen onların arasına karışmış, el ele tutuşmuş, o da avazı çıktığı kadar:

Çarşambadır Çarşamba
Çarşambadır Çarşamba

diyerek sıçrayıp hoplamaya, dönmeye başlamış. Oysa o gün Çarşamba değil, Perşembe imiş. Ama kambur bu güzel oyunu bozmak istemediğinden, onlara uyarak "Çarşambadır Çarşamba" dermiş. Sabaha kadar böylece zıplayıp oynamışlar, külahlarını çıngırdatmış, "Çarşambadır Çarşamba" diye bağrışmışlar. Hamamın kubbesine gün vurup da ortalık aydınlanmaya başlayınca, giyinip kuşanıp gitmeye hazırlanmışlar. Tam dışarıya çıkacakları sırada, teker teker bu kambura dönüp:

"Uğurun artsın, çekmecen kalksın, yolun açık, kısmetin saçık olsun!" deyip ellerini birer kere kamburun çekmecesine sonra da duvara vurup çıkıp gitmişler. Ellerini vurdukça beli doğrulmuş, kamburu düzelmiş. Sapasağlam, endamı düzgün bir civan delikanlı olmuş.

Bir zaman sonra külhancılar gelmişler hamamı açmışlar. Onlar külhana kütük yuvarlarken, bu da henüz tellaklar, natırlar gelmeden, kimselere kendini göstermeden çıkıp gitmiş.

Evine çıkıp gelmiş ki, öbür kambur arkadaşı bunu beklermiş; önce uzaktan tanıyamamış, ama yakına geldiğinde şaşmış kalmış.

"Aman nasıl oldu, kime gittin, hangi hekime uğradın. Hangi ulu yollu, dili dualı dervişe rastladın?" diye arkadaşının peşini bırakmamış, sıkıştırmış. O da başından geçenleri bir bir dökmüş, anlatmış. Bu ikinci kambur da:

"Ben de Perşembe günü hamama giderim." diye düşünmüş. Perşembe günü olmuş. O da hamama gitmiş. Akşama kadar keselenmiş, liflenmiş, yıkanmış. Derken akşam olmuş. Arınan, durulanan, peştamalına sarınan, havlusuna bürünen çıkmış gitmiş de bu kamburcağızın haberi bile olmamış. Keyfinden, safasından mırıl mırıl türküler çağırır da tas tas sular dökünürmüş. Tellaklar, natırlar, ustalar, koltukçular, iş ve bahşiş peşinde dolanmaktan bu kamburu unutmuşlar, hamamı kapatıp savuşmuşlar.

Bu kambur, akşam olup gece çöktüğünden, hamamcıların savuşup da kapıları sımsıkı kapattıklarından habersiz, yıkanıp arındıktan, kurnalar dolusu suları dökündükten sonra, tasını taşlara vurmuş çıngır çıngır, tellakları, natırları çağırmış bangır bangır. Bakmış kimseler gelmiyor. Dışarı, soğukluğa çıkmış. Ortada kimseler yok. Dış kapıyı zorlamış, kilitli. Bağırmış, çağırmış. Güm güm kapıya vurmuş. Ama bu hamam tenha bir sokaktaymış. Bu saatlerde gelen geçen olmazmış.

Bu kambur bakmış ki, çaresiz burada sabahlayacak. Geceyi geçirmek için köşedeki sedire çıkıp oturmuş. Türkü mırlanmış, tekerleme söylemiş, tabandaki çivileri saymış. Sabahı bulmak ne mümkün? Sedirin üstünde kaykılıp uyuklamaya başlamış. Vakitler gecenin bir yarısını geçtikten sonra, bu kambur, sedirin üstünde gevşemiş. Tilki uykusuna niyetlenmiş de, bir gözü açık, öteki süzgün aralık, eğilip doğrulurken, hamamın içinde bir gürültüdür kopmuş. Dümbelekler, klarnetler, zilli maşalar, çalparalar, el şakırtıları, parmak şıkırtıları, çıngır çıngır kahkahalar, ciyak ciyak bağrışmalar duvarlarda, kubbelerde çınlamaya başlamış. Bu kambur, birden kendini alamayıp ürkerek uyanınca, ne görsün? Hamamın içine bir sürü alaca kılıklı,

sarı çedik pabuçlu, külahları çıngıraklı cüceler doluşmuş. Kambur da bunları görünce "İşte tamam, arkadaşın anlattığı bunlar olacak..." diye sevinmiş. Derken bunlar gülüşüp oynaşarak soyunmuşlar, dökünmüşler. Kurnaların başına toplanıp çıngır çıngır taslarla şar şar sular dökünüp birbirlerini keselemeye, sabunlamaya başlamışlar. Yıkanıp arındıktan sonra göbek taşının üstüne içlerinden sakallı birisini çıkartmışlar, çevresinde el ele tutuşup büyük bir halka kurmuşlar, zıplayarak dönmeye başlamışlar. Bunlar sıçradıkça külahlarındaki çıngıraklar "çıngır çıngır, şıngır mıngır" diye sesler çıkardıkça, bunlar da hep bir ağızdan:

Çarşambadır Çarşamba
Çarşambadır Çarşamba

diyerek sıçrayıp hoplayıp dönmeye başlamışlar. Ama o gün Çarşamba değil Perşembe imiş. Kambur bu hale bakıp kahkahalar atmaya, alaca kıyafetleri, çıngıraklı külahları, yıkanmaları, zıplamaları ile alay etmeye başlamış. Cüceler buna çok kızmışlar, ama düzenlerini bozmamış, kambura aldırış etmemişler.

Çarşambadır Çarşamba
Çarşambadır Çarşamba

diye zıplayıp dönmekte devam etmişler. Kambur, onların bu haline büsbütün kızıp, hemen aralarına karışmış, cüceler buna yüz vermeyip elinden tutup halkalarına almasalar da, bu ortalarında onlara inat:

Perşembedir Perşembe
Perşembedir Perşembe

diye tutturmuş, zıplayıp sıçramaya koyulmuş. Cüceler sağa dönerlerken o sola, sola dönerlerken o da sağa döner, höyküre höyküre ağzı köpükler saçarak bağırır böğürürmüş. Hamamın kubbesine gün vurup da ortalık aydınlanmaya başlayınca, giyinip kuşanıp gitmeye hazırlanmışlar. Tam da dışarı çıkmaya başlarlarken teker teker bu kambura dönüp:

"Ey âdemoğlu, ne dedikse karşılık verdin, ne eyledikse tersine zorladın, adın batsın, çekmecen kalsın, yükün arttıkça artsın. Yolun dolaşık, kısmetin hepten bulaşık olsun." demişler. Ellerini birer defa duvara, sonra kamburun çekmecesine vurduktan sonra zıplaya sıçraya "şıngır da mıngır, şıngır da şıngır, şıngır da şıngır ..." diyerek kaybolup gitmişler.

Hamamda tek başına kalakalan bu kamburun sırtındaki yük gittikçe artmış. Katmer katmer, kambur üstüne kambur peyda olmuş. Bir zaman sonra külhancılar gelip, hamamı açmışlar, külhana kütükleri yuvarlarlarken, bu da henüz tellaklar, natırlar gelmeden, kendini kimselere göstermeden seke seke çıkıp gitmiş. Arkadaşını bulup olup bitenleri anlatmış, ama ne fayda?

Huysuzluğunun belasına kazandığı katmer katmer kamburları ölünceye kadar sırtında taşımış. Bu dünyanın töresi düzeni öyle kurulmuş ki, suyun akıntısına gidince safaya, dikine dikine gidince de cefaya düşersin.

Süpürgeci Baba

Bir varmış bir yokmuş, Tanrı'nın kulu çokmuş. Çok yemesi, yok demesi günahmış. Evvel zaman içinde, memleketin birinde, ihtiyar bir dervişle bir de karısı varmış. Bu ihtiyar derviş bedestenin süpürgecisi imiş. O günlerin parasıyla günde üç para kazanır, bu para ile de her gün biraz ekmekle peynir, bir tane de mum alırmış. Her akşam evine gelince mumu yakarlar, ekmekle peyniri karı koca bölüşüp yerlermiş. Sonra Derviş Baba türküler, oyun havaları söyler, karısı da şıkır şıkır oynarmış.

Günlerden bir gün zamanın padişahı, geceleri kimseler evinde ışık yakmasın, kepenklerini sımsıkı kapatsın, bütün mumlar, ışıklar söndürülsün diye tellal bağırtmış. Sonra gecelerden birinde tebdil giyinerek mahalleleri kol gezmeye çıkmış. Kapı diplerinde duralayıp; pencereleri, cumbaları gözleye, dinleye, koklaya giderken, bunların evlerinin önüne gelmiş. Bakmış ki pencere kepenklerinin birindeki budak deliğinden bir incecik ışık sızmakta. Kulağını dayamış, gözünü de budak deliğine uydurmuş. Bir de bakmış ki, içeride bir erkek çalıyor, bir kadın da zil takmış şıkır şıkır oynuyor. Gelip kapının tokmağını vurmuş. Derviş Baba kapıyı açınca;

"Geç vakit yollarda kaldım, Tanrı misafiriyim." demiş, bunlar da, buyur edip içeriye almışlar.

"Aman şenliğinizi bozmayın, âhenginizi kesmeyin. Ben gurbet gezer bir fakir dervişim, siz bana bakmayın." demiş.

Bunlar bir zaman daha şıkırdım oyunlarına devam etmişler, sonunda yorulup oturmuşlar. O zaman bu Tebdil Padişah, Süpürgeci Derviş'e:

"Ne iş yaparsın?" diye sormuş. O da,

"Bedestenin süpürgecibaşısıyım. Her gün erkenden çarşıyı süpürürüm. Üç para kazanır. Bu para ile her gün biraz ekmekle peynir, bir tane de mum alır gelirim. Mumu yakar, ekmekle peyniri katık eder yeriz. Sonra otururuz. Ben türküler, oyun havaları söylerim, karım da zilleri takar, şıkırdım oynarız." demiş. Tedbil gezen padişah da;

"Peki Süpürgeci Baba, yarın Saray'dan bir ferman çıksa da, bütün çarşıları kapatsalar, o zaman ne iş yaparsın da üç paranın yolunu bulursun?" demiş.

Süpürgeci Baba da:

"Haydi, ağzından yel alsın, yolumdaki engelleri sel alsın. Kul kısmının kısmet yolu tıkanmaz, anca bir zaman daralır. Tanrı birini kaparsa, beşinin yolunu açar. Kulunun rızkından arttırır da kurda kuşa kırıntı ayırır. Yürü var, bir ham ervah, şom ağızlı âdemsin. Vakit geç oldu, mum da tükeniyor. Var git de yerine ulaş." diye bunu kapıdan selametlemiş.

Tedbil gezen padişah çıkıp sarayına gelmiş. Ertesi gün Süpürgeci Baba çarşıya gitmiş, bir de bakmış ki bütün kapılar kapalı, öteye beriye baş vurmuş ve sonunda anlamış ki bütün çarşılara kilit vurulmuş. Ortada da kimseler yokmuş.

Üç paranın yolunu bulmak için üzgün bezgin, tin tin ora-

da burada dolaşırken bir kadıncağıza rastgelmiş.. Bu kadın ona:

"Böyle dalgın ve üzgün ne dolaşırsın Derviş Baba?" diye sormuş. O da;

"Üç paranın yolunu arıyorum kızım." diye cevap verince, kadıncağız da;

"Aman Derviş Baba, benim şu bohçayı hamama götürüver de sana üç para vereyim." demiş.

Ne yapsın Süpürgeci Baba? Kadının hamam bohçasını aldığı gibi götürmüş, kapıdan içeriye verip üç parayı alınca, her günkü rızklarını, biraz ekmekle peynir, bir de mum alıp evine dönmüş. Yine o akşam karı koca mumlarını yakmış, ekmekle peyniri bölüşüp yemişler. Derviş Baba türkü söylerken karısı da şıkır şıkır oynamaya, eğlenmeye başlamışlar.

Tebdil giyinip kol gezmeye çıkan padişah o gece de bunların kapısına gelmiş. Bakmış ki pencere kepenklerinden yine ışık sızmakta. Kulağını kapıya dayamış, içeriden yine türküyle şıkırdım sesleri gelmekteymiş. Hemen kapının tokmağını taklatmış; içeriden:

"Kim o?" diye seslendiklerinde, o da kapıdan:

"Aç, Süpürgeci Baba; ben geldim." demiş. Süpürgeci Baba da kapı ardından:

"Hele uğursuz, şom ağızlı, yolsuz, töresiz âdem. Dün gece söylediklerin çıktı. Var git yoluna, seni içeriye almam." dediyse de, bu derviş kapı dibinde o kadar yalvarmış, yakarmış o sözleri rastgele, dervişane, gönülden doğarca söylediğine inandırmış da kapıyı açtırıp içeriye girebilmiş. Gelip oturunca:

"Ey Derviş Baba, bu gün ne yaptın? Sultan ferman etmiş, çarşılar kapanmış, esnaf evlerinden çıkmamış. Üç paranın yolunu nasıl bulabildin?" diye sorunca, o da:

"Gezerken bir kadına rastladım. Bohçasını hamama kadar taşıdım, üç paranın yolunu buldum. Ben, sana bir kapı kapanırsa beş kapı açılır. Kısmete giden yollar çoktur, demedim mi?" deyince, tebdil gezen padişah da;

"Peki, padişah çarşılar ve dükkânlardan başka bütün hamamları da kapatsa ne ederdin Süpürgeci Baba?" diye saf gönlüne doğan haberleri de sorunca, Süpürgeci Baba da:

"Haydi, ağzından yel alsın, yolumdaki engelleri sel alsın. Kul kısmının kısmeti tıkanmaz, anca bir zaman için daralır. Tanrı birinin yolunu kapar, beşinin yolunu açar. Kulunun rızkından arttırmış, kurda kuşa kırıntı ayırmıştır. Yürü var yoluna, bir ham ervah, şom ağızlı âdemsin. Vakit geç oldu, mum tükeniyor. Git de yerine ulaş." diye kapıdan selametlemiş.

Tebdil gezen padişah oradan çıkıp sarayına gitmiş. Ertesi gün Süpürgeci Baba çarşıya çıkmış. Bir de bakmış ki bütün çarşı kapıları kapalı. Hamama varmış. Bakmış ki orası da kapalı, gelen giden yok... Adamcağız akşamlara kadar orası burası, kıyısı köşesi diyerek dolanmış, hiçbir iş bulamamış. Akşama doğru bir sokaktan geçerken han kapısına oturmuş, bıyığını buran bir aşçıya rastgelmiş. Üç paranın yolunu bulamayışından üzgün, bezgin, tin tin gidişinden aşçı bunun bir sıkıntısı olduğunu anlayıp;

"Süpürgeci Baba, hele Süpürgeci Baba, buralarda ne ararsın, derinlere dalmış da neler düşünürsün?" diye sorunca, o da;

"Günlük rızkımın, üç paranın yolunu arıyorum. Sabahtan beri dolanırım. Çarşılar kapalı süpüremem, hamamlar kapalı bohça taşıyamam. Çaresiz kaldım oğul. El elde, baş başta, gözler yolda, kaldım şöylece ortada." deyince, bıyık buran aşçıbaşı da davranıp;

"Aman Süpürgeci Baba gel, çırağım kaçtı, bulaşıklar yığıldı kaldı. Seni bana Hızır yolladı. Şu bulaşıkları yıka durula da, bu günlük üç paranı bizden alıver." deyince ne yapsın Süpürgeci Baba. Ar yılı değil, kâr yılı. Bu gün de kısmeti bu yoldan açılmış. Kollarını sıvayıp hamaratça işlere girişmiş. Bulaşıkları az zamanda yıkayıp durulamış. Üç parasını alınca, her günkü rızkları biraz ekmekle peynir, bir de mum alarak evine dönmüş.

Her geceki gibi mumlarını yakmış. Ekmekle peyniri bölüşüp yemişler. Sonra her geceki gibi Derviş Baba türküler söylerken, karısı da şıkır şıkır oynamaya, eğlenmeye girişmişler. Tebdil giyinip kol gezmeye çıkan padişah o gece de bunların kapısına gelip bakmış ki, pencere kepenklerinden yine ışıklar sızmakta, kulağını kapıya dayamış ki, içeriden yine türküler ve şıkırdım sesleri gelmekte, hemen kapının tokmağını taklatmış. İçeriden;

"Kimdir o?" diye seslendiklerinde, o da;

"Aç Süpürgeci Baba, ben geldim." demiş. Süpürgeci Baba da kapı ardından:

"Hele uğursuz, şom ağızlı, yolsuz, töresiz âdem. İki gecedir verdiğin kötü haberlerin hepsi çıkıyor. Var git yoluna. Seni içeriye almam." demişse de, bu derviş kapı dibinde öyle yalvarmış, yakarmış, o sözleri rastgele, dervişane, gönülden gelircesine söylediğine onu inandırmış. Kapıyı da açtırıp içeriye girmiş. Gelip sedire oturunca;

"Ey Derviş Baba, bu gün de neler yaptın? Sultan ferman etmiş, çarşılar, dükkânlar, üstelik hamamlar da kapanmış. Esnaf da evinden çıkmamış. Üç paranın yolunu nasıl oldu da bulabildin?" diye sormuş:

"Fakir fukaranın rızkı ile oynayan böylesine padişahın anasını satayım. Çarşıları, hamamları kapattıysa, ben de

bir aşçının bulaşıklarını yıkadım. Aldım üç paramı, şimdi de şıkırdım ediyorum işte. Ben sana, bir kapı kapanırsa beş kapı açılır. Kısmete giden yollar çoktur, demedim mi?" deyince tebdil gezen padişah şöyle bir duralayıp;

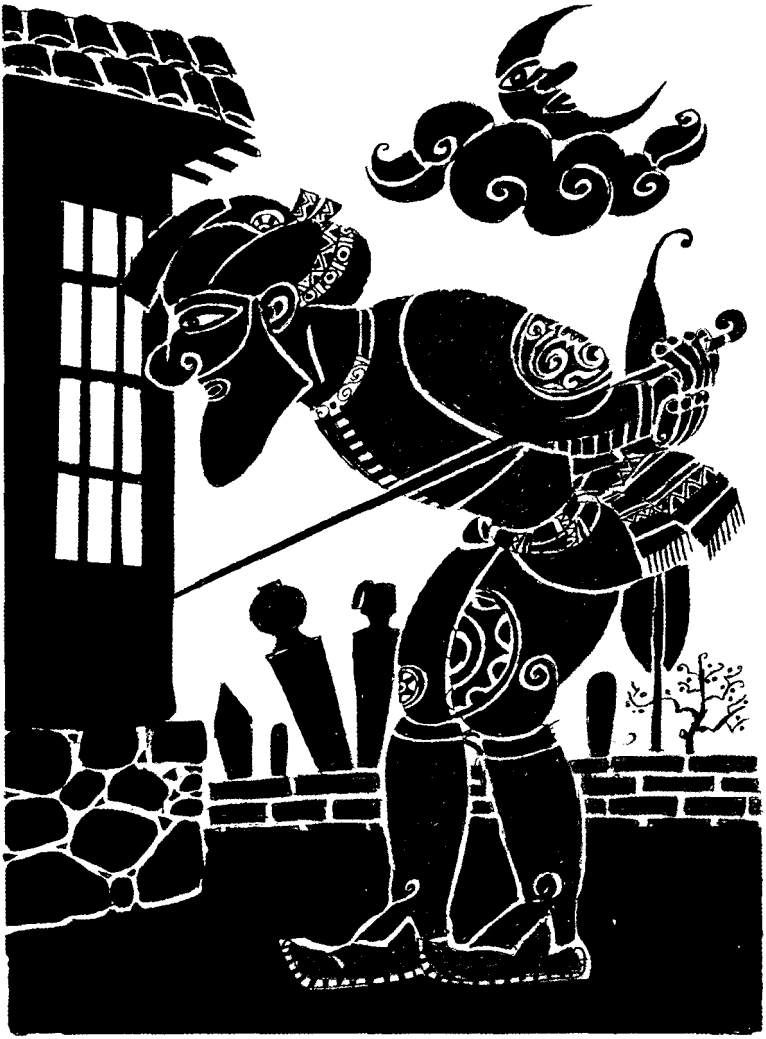
"Peki Süpürgeci Baba, yarın padişah seni ferman gönderip Cellatbaşı yaparsa, ne edersin?" diye sormuş.

"Hele uğursuz, yolsuz, töresiz, şom ağızlı. Her gece gelir, hep yaramaz sözler edersin. Padişahın, eli bu işe yatkın adamı mı kalmadı? Hem de bu ne aşırı yakıştırmadır! Yürü var, bir ham ervah, uğursuz âdemsin. Vakitler geç oldu. Mum tükeniyor. Git de yerine ulaş." diye bunu kapıdan selametlemiş. Tebdil gezen padişah da oradan çıkıp sarayına gelmiş.

Gün doğmadan erte namazında şakır şakır atlılar Süpürgeci Baba'nın kapısına gelip koşumlu bir güzel atla bir atlas bohça içinde elbise getirmişler. Kapıyı taklatıp, Süpürgeci Baba'ya, padişahın fermanı ile Cellatbaşı olduğunu, giyinip kuşanıp ata bineceğini, kapıda bekleyen kelleleri tıraşlı, bazuları sıvalı, elleri kemendli, dişleri gıcırdar, gözleri kan içinde fıldır fıldır oynar yamakları ile saraya gideceklerini söylemişler.

Süpürgeci Baba, bu adamların duruşlarından, davranışlarından ürkmüş de kalkıp, giyinmiş kuşanmış, palasını beline, kemendini eline almış, atına binmiş, yamakları peşinde yollara düşmüş. Yolda iki sıralı dilenciler dizilmiş, Cellatbaşı'nın yoluna durup para isterlermiş. O da ne yapsın;

"Dönüşte veririz, dönüşte!" diyerek, kavuğunu sallayıp, içinden de lahavle çekerek gelmiş saraya. Kapı altında atından inip, peşine iki yamağını takmış, kubbe altına varıp yer öpmüş, bir kenarda dikilip durmuş. Padişah da vezirlerini

derlemiş, akşama kadar devlet işleri üzerinde konuşmuşlar da, bu da ne ekmek, ne su, kıpırdamadan orada dikilmiş, görüşülenleri dinlemiş, ama bir şey de anlamamış. Hava kararırken padişah Divan'ı bozmuş, destur vermiş. Cellatbaşı da peşinde yamakları dışarı çıkmış. Oraya bakınmış. Lakin üç paranın yolunu bir türlü bulamamış.

"Böyle padişahın anasını satayım. Beni Cellatbaşı yaptı, ama cebime akçe koymadı. Beni bu zamana kadar ayak üstünde tuttu. Akşam da oldu. Üç paranın yolunu nereden bulayım?" diye söylenmiş. Adamlarını, sarayda bırakıp çıkmış. Bir kuytuca çarşıya, bir madrabaz eskiciye varıp, kılıcının içini satmış. Her günkü rızkları biraz ekmekle peynir, bir de mum alıp, evine dönmüş. Evde kılıcının yerine bir tahtadan benzerini yontup, kınına sokmuş. Sonra karı koca mumlarını yakıp, ekmek peynirlerini bölüşüp yemişler. Her gece yaptıkları gibi Süpürgeci Baba türkü söyleyip el çırpmaya, karısı da zil takıp şıkır şıkır oynamaya başlamış.

O gece de tebdil giyinip kol gezmeye çıkan padişah bunların kapısına gelmiş. Bakmış ki pencere kepenklerinden yine ışık sızmakta. Kulağını dayamış, içeriden yine türküler, şıkırdım sesleri gelmekteymiş. Hemen kapının tokmağını taklatmış. İçeriden:

"Kimdir o?" diye seslendiklerinde, o da:

"Aç Süpürgeci Baba ben geldim." demiş. Süpürgeci Baba ise kapı ardından:

"Hele uğursuz, şom ağızlı, yolsuz, töresiz âdem. Her gece gelir, yaramaz sözler edersin. Verdiğin kötü haberlerin hepsi çıkıyor. Var git. Seni içeri almam." dediyse de bu derviş kapı dibinde şu kadar yalvarmış, yakarmış. O sözleri rastgele, dervişane, gönülden gelircesine söylediğine inandırmış. Kapıyı açtırıp içeriye girmiş. Çıkıp sedire oturunca:

"Ey Süpürgeci Baba, işin kutlu, günlerin mutlu olsun. Padişah seni Cellatbaşı yapmış. Bütün şehir bu haberle çalkalanıyor, duydum da geldim. Ey Cellatbaşı, bu gün üç paranın yolunu nereden buldun bakalım?" diye sorunca, o da;

"Fukaranın rızkı ile oynayan böylesine padişahın anasını satayım, önce çarşıları, dükkânları; sonra hamamları kapattı. Bana sırmalı elbiseyle at, yamak, cellat kemendi ile satır yollamış da, cebime üç para koymamış. Ben de gittim kılıcımı sattım, kınını alıkoydum, üç para ile ekmek peynir, mum aldım. Rızkımızı yedik. Şimdi de şıkırdım ediyoruz. Yürü var, bir ham ervah, ağzı karalı âdemsin. Vakitler geç oldu. Mum da tükeniyor. Var git yoluna..." diye bunu kapıdan selametlemiş. Tebdil gezen padişah, oradan çıkıp saraya gelmiş.

Ertesi gün sabahın erinde, şakır şakır atlılar, Süpürgeci Baba'nın kapısına dayanıp saraydan buyruk getirmişler. Padişahın birisini cellada vereceğini, kendisine iş çıktığını bildirmişler. Süpürgeci Baba, giyinip kuşanmış, kılıcını beline takmış, kemendini eline alıp, atına binmiş. Yamakları peşinde yola düşmüş.

Saraya varmışlar ki ne görsün? Arz Odası'nın önünde birisini ortaya koymuşlar, kavuğunu başından almışlar, ellerini ardından bağlamışlar. Bütün vezirler toplanmış, padişah da tahtında oturuyor ki, kimsenin başını kaldırıp yüzüne bakmaya gücü yetmez. Gözü kime değerse, onun çarpılacağından korkulur. Bunca gün görmüş, ak sakallı vezirlerin bile gözleri yerde iki büklüm dururlar. Cellatbaşı da kılıcı belinde yağlı kemendi elinde, gözleri yerde, dokuz kere yer öpüp kapı dibinde dikilince, padişah sabırsızlığından:

"Bre Cellatbaşı, kandesin? Tiz, şu adamı boğasın, leşini deryaya salasın." diye gürleyip bağırınca, bu adamcağız ne etsin?

"Hele padişahım, yollu yolunca bir dua edeyim. Ondan sonra işini bitireyim." diye Divan'da herkesin önünde ellerini açmış:

"Tanrım, her şeyin aslını sen bilirisin, haklının haksızın farkı, doğru gerçekle, yalan düzenin vasfı sana malûm. Şu siyaset meydanında dikilip, bağrı taşlı, gözleri yaşlı adam suçlu ise, kılıcım bir hamlede boynunu alsın. Eğer suçsuz ise, kını içinde tahta kesilsin." demiş ve bir hamlede kılıcını sıyırmış ki, herkesin gözleri önünde bir tahtadan kılıç çıkmış.

"İşte padişahım, erenler evliyalar himmeti, ulu kişiler gayretiyle hak yerini buldu. Kılıcım tahta kesildi." demiş de, ellerini edeple önünde kavuşturmuş, boynunu bükmüş.

Padişah, tahtı üstünde gülmeye başlayınca, bütün vezirlerin yüzleri açılmış. Elleri bağlı adamcağızı salıvermişler. Padişah da bu Süpürgeci Baba'ya dönmüş:

"Ey Süpürgeci Baba, bildin mi geceleri gelen Tanrı misafiri, yolsuz, töresiz, yaramaz sözler eden dervişi? Sen bir doğru işli, düzgün gidişli, doğru özlü, hem de tok gözlü kişi imişsin. Var git, sana ve karına günde üç para maaş bağladım. Artık oraya, buraya koşuşma da evinde otur, şıkırdımını yap." demiş.

Cellat kıyafetini üzerinden, yağlı kemendi elinden, tahta kılıçla kınını da belinden alıp bunu salmışlar yoluna. Onlar ermiş muradına, darısı başımıza.

Kediler Padişahı

Bir varmış bir yokmuş. Tanrı'nın kulu çokmuş. Çok yemesi, yok demesi günahmış.

Evvel zaman içinde, küçük bir köyde, küçük bir kulübeye sığınmış, fakir bir kızla hasta anası yaşarlarmış. Bu kız, gece demez, gündüz demez, yün eğirir, çorap dokur, kapı kapı dolanır satar, kazandığı üç beş kuruşla da hasta, yatalak anacığına bakarmış.

Gecelerden birinde oturmuş, kirman çevirir, yavaştan türkü çağırır, yün eğirirken, birdenbire mumu sönüvermiş. Kalmış zifiri karanlıkta. Ocağında ateşi, hücresinde kavı çakmağı da yokmuş ki, el yordamı ile davranıp bulsun, çalı çırpı tutuştursun, bir çıtak çıra yaksın da mumunu canlandırsın. Gece vakti komşu kapısı tıklatmaktan da çekinmiş, mumu alıp sokağa çıkmaktan başka çare bulamamış. Bir sağa yürümüş, bir sola sapmış, hiçbir pencerede ışık görememiş. Öyle ya, herkesin aşı aşkın, ekmeği pişkin. Tıka basa karınlarını doyurmuşlar da, devrilip uyumuşlar bile. O yana bu yana dolanırken, birden gözüne karşıki dağda yanan bir ışık ilişmiş. Kız çaresiz oraya gitmeye karar vermiş, yürümüş. Dereleri geçmiş, te-

peleri aşmış, çalılı kayalı sırtları tırmanmış. Sonunda oraya varmış ki, bir büyük konak. Yanaşıp kapısını vurmuş. Bir yandan da yüreği güm güm öter. Korkunç, ürkünç bir dağ başıdır. İçine bir kuşku düşmüş. Ama bütün işlerini kendi görüp, ekmeğini kendi kazanmış, kimselere el etek açmamış, dilini değil elini büyültmüş, er kişiler töresince minnet lokması yememiş olduğundan o yerde dikilmiş, kapının gümüş tokmağını gümletmiş. Büyük kapının tek kanadı gacırdayarak açılmış ki, bir toraman kedi, kendisi tekir, gözleri çakır, elinde yalın satır. Bakmış ki karşısında güleç yüzlü akça pakça bir kızcağız. Elinde sönmüş bir yarım mum dikilip duruyor. Tekir kedinin hoşuna gitmiş de, yumuşak bir sesle:

"Ne istiyorsun, hanım kızım?" diye sormuş. Kız da edeple, erkânla selam vermiş:

"Mumum söndü de yakmaya geldim teyzeciğim." demiş de, bu tekirin eline davranıp öpmüş. Bu hal tekirin çok hoşuna gitmiş olacak ki, keskin tırnaklarını patisinin içine iyice saklamış, pamuk gibi yumuşak elini uzatmış. Bu kızın sırtını sıvazlamış da;

"Gir içeri, çık yukarı, benim edepli erkânlı güleç kızım." demiş. Kız avluya girmiş, merdivenlerden tıkır mıkır yukarı çıkmış. Bir de bakmış ki orta sofada sarı sarman bir kedi köpükler içinde hamarat hamarat çamaşır yıkamakta. Bu kız hemen yanaşıp etekleyip:

"Kolay gelsin hamarat teyze. Tez arınsın, tez paklansın! Sakız gibi aklansın. Bir ucundan ben de yardım edeyim mi teyzeciğim?" diye yolunca yordamınca, eski kadınlar töresince diller dökmüş. Sarman kedi bakmış ki bir güleç yüzlü akça pakça kızcağız. Sözleri, gözleri, hem de halleri çok hoşuna gitmiş de:

"Ellerin dert görmesin, yardımcıların çok olsun, Tanrı seni bunaltmasın kızım. Elinde mum, gecenin bir vaktinde buralarda ne ararsın?" diye sormuş, bu kız da;

"Mumum söndü de, yakmaya geldim, hamarat teyzeciğim." demiş; hemen bu sarı sarmanın eline davranıp öpmüş. Bu hal sarmanın hoşuna gitmiş olacak ki, keskin tırnaklarını iyice saklamış da pamuk gibi yumuşak patisini uzatmış. Bu kızın sırtını sıvazlamış:

"Geç ileri, çık yukarı, benim edepli, erkânlı, güleç kızım." demiş. Bu kız, merdivenlerden tıkır mıkır üst kata çıkmış. Bakmış ki sofanın orta yerinde, bir iskemle üzerinde bir koca kara kedi gözlerini açmış da çıldır çıldır ona bakıyor, kuyruğunu kabartmış da hafiften bir şeyler mırıldanıyor. Kız, bu kedinin önüne varmış:

"Merhaba bekçi baba, işin az, ömrün uz olsun. Beklemekle beylik bulasın, önünde fareler ufacık delik bulamasın. Ağzı dualı, eli tesbihli, ak sakallı koca olasın." diye yolunca yordamınca, eski kadınlar töresince diller dökmüş. Kara kedi bakmış ki bir güleç yüzlü akça pakça kızcağızdır. Sözleri, gözleri, halleri çok hoşuna gitmiş:

"Tanrı muradını versin de kısmetini gür kaynaktan akıtsın. Sana keder yüzü göstermesin. Elinde mum gecenin bir vaktinde buralarda ne ararsın?" diye sormuş, bu kız da:

"Mumum söndü de, yakacak yer ararım, bekçi babacığım." demiş, hemen bu kara kedinin eline davranmış, öpmüş. Bu hal kara kedinin pek hoşuna gitmiş olacak ki, keskin tırnaklarını iyice saklamış da pamuk gibi yumuşak patisini uzatmış. Bu kızın sırtını sıvazlamış:

"Gel benimle güleç kızım." demiş. Almış, dehlizlerden geçirmiş, sofalardan dolaştırmış, altın yaldızlı, üze-

ri inci sedef kakmalı, billur tokmaklı bir kapının önüne ulaştırmış. Önce aralayıp kendisi içeriye girmiş. İçeride birkaç satır mırıltı olduktan sonra, yeniden kapıyı aralayıp bu kızı içeriye çağırmış. Kız eşiğe basmadan, kanada pervaza çarpmadan içeriye girmiş ki, bir de ne görsün? Koca salonun sağ köşesinde, yüksekçe bir kerevetin üstünde, ipekli bir minderde, kardan ak kürklü, sımsıkıca uzun tüylü, yeşilden çağla gözlü, burma bıyıklı, iriden toraman bir kedi oturmuyor mu? Bu kız bir adım atmış, duralamış, şaşalamış, sonra hemen davranıp üç adımda bir eğilmiş, yanaşıp diz çökmüş, sedirin eteğinden dokuz defa eteklemiş, sonra da üç adım geriye çekilip el kavuşturmuş:

"Günaydın sultanım, ulu şahım. Bahtın açık, devletin yüce, fermanın dolansın bir uçtan bir uca. Kulların çok, düşmanların hepten yok olsun. Tanrı senin gölgeni üzerimizden eksik etmesin." diye yolunca yordamınca, eski kadınlar töresince diller dökmüş. Pamukça ak kedi sultan bakmış ki bir güleç yüzlü, edepli erkânlı, akça pakça kızcağızdır. Sözleri, gözleri, hele düzgün halleri pek hoşuna gitmiş:

"Günün, dünün, ayın, yılın, civan ömrün aydın olsun. Bir hoş edepli, erkânlı, güleç yüzlü, akça pakça, hem güzelce kızcağızsın. Dile benden ne dilersen?" deyince bu kızcağız da:

"Dirliğinize, sağlığınıza duacıyım padişahım. Yün örer, çorap dokurken mumum söndü. Burada ışık gördüm, çıktım geldim. Ferman buyurun da şu mumu yaksınlar sultanım." demiş. Kediler padişahı da bu kıza tahtının önünde yer göstermiş, kapı dibinde el pençe divan duran kürkü elvan alacalı bir mabeynciye:

"Şu dolaptaki sedef kakmalı büyük çekmeceyi getirin." diye seslenmiş. Hemen tıpır tıpır koşuşup, ırnırnav mırnav görüşüp, bulup buluşturup çekmeceyi getirip ulaştırmışlar. Kediler padişahı bu çekmeceyi bu kızcağıza verip:

"Al bu çekmeceyi güleç yüzlü güzel kız, akça pakça uslu kız. Evine varınca pencereleri sıkı ört, kapını tarkazla, kapağını öylece aç. Bu olup bitenleri de kimselere söyleme, yürü, kulluktan geri durma, işini Tanrı onara." demiş, destur vermiş. Bu kız dokuz kere yer öpmüş, geri geri çekilmiş.

Çekmeceyi göğsü üstünde tutmuş, kandilli temennalar çakmış. Başta kediler padişahı olmak üzere, orada bulunan üç bıyıklıdan dokuz tüylüye kadar samur kürklü vezirlerin, ak kedi, kara kedi, sarı sarman, tekir toraman, Divriği, hem de Van kedilerinin hayır dualarını almış. Sırasına ve de töresine göre el etek öperek yürümüş.

Ellerinde yayları, pençeleri çengel sivrili, duruşları vay vaylı, tekir tüylü, avcı kedilerin, koca kavuklu ak ağaların, gözleri fıldır fıldır, dişleri çıldır çıldır parlayan harem ağalarının alkışları arasından geçmiş, yürümüş. Çekmeceyi önlüğüne sarmış, koşa koşa, gün doğarken kulübesine ulaşmış. Hemen kapıyı tarkazlamış, kepenkleri perdeleri sımsıkı örttükten sonra sedefli çekmeceyi açmış. İçinden bir ışık, bir parıltı şakır şakır bir yalaza fışkırmış ki, bakanın gözleri kamaşır. Gözleri alışınca bu kız, bir de ne görsün? Çekmecenin içinde elmaslar, pırlantalar, inciler, zümrütler, yakutlar, alaca Yemen taşları dolu değil mi? Ana, kız sevinçlerinden birbirlerine sarılmışlar. Tanrı'ya şükürler edip kedilerin sağlığına, esenliğine dualar etmişler. Sonra da ambarlarını erzakla, küplerini yağ, bal, pekmez, kavurmayla doldurmuş, üst baş almışlar, geçip oturmuşlar.

Bunların birdenbire zenginleştiklerini, kılık kıyafetlerini düzdüklerini, artık yün eğirip çorap dokumadıklarını gören komşuları, gelip gittikçe ana kızın ağızlarını aramaya, önlerinde yuvarlanıp, kıyısından köşesinden bu işin aslını, faslını öğrenmeye zorlamışlar. Bu kız bir zaman aldırmamış, ağzından tek kelime kaçırmamış. Ama komşularının üstelemelerine, yalvarmalarına dayanamamış, olup bitenleri bitişik komşu kızına anlatmış.

Ertesi gece olmuş, komşu kızı da eline bir mum alıp yürümüş. Gecenin bir vaktinde büyük konağın kapısına ulaşmış. Kapının gümüş tokmağını gümletmiş. Büyük kapının tek kanadı gacırdayarak açılmış ki, bir toraman kedi de kendisi tekir, gözleri çakır, elinde yalın satır. Bakmış ki karşısında kaşları çatık, ağzı yalık, kirlice esmer bir arsız kızcağız. Elinde bir mum, alacaklı gibi dikilmiş de iyiden iyiye kasılıyor. Bu duruş ve davranış tekir, toraman kapıcının hiç hoşuna gitmemiş. Mav mavlamış, bu kızın kimliğini anlamış. Ekşi bir sesle:

"Gecenin bu vaktinde bu kapıda ne ararsın?" diye sormuş. Bu kız da ağzında maç maç sakız geveleyerek arsız arsız gülmüş:

"Ay aman, tekir kediden kapıcı, kolcu mu olurmuş? Elinde satır, gözleri çakır. Çorap dokurken mumum söndü de, yakmaya geldim. Gevezelik edeceğine yol göster de huzura çıkayım, ateş isteyeyim." demiş de, elini beline dayamış, ayağını eşiğe basıp içeriye girmiş. Merdivenlerden pat küt yukarı çıkmış. Bir de bakmış ki, orta sofada sarı sarman bir kedi, köpükler içinde hamarat hamarat çamaşır yıkamakta. Bu kız hemen bir kahkaha atıp kikir kikir gülmüş:

"Aman, kedilerin çamaşır yıkayışına... Bu nasıl iş?" deyince, sarı sarman kedi mav mavlamış, gurul gurul gurlamış:

"Görmedinse gör, edepsiz erkânsız kız. Gecenin bu vaktinde buralarda ne ararsın?" diye sormuş. Bu kız da ağzında maç maç sakız geveleyerek arsız arsız gülmüş:

"Ay, sarı sarman, çamaşırcı karı. Çorap dokurken mumum söndü. Gevezelik edeceğine yol göster de, huzura çıkayım, ateş isteyeyim." demiş de elini beline desti kulpu gibi dayamış. Merdivene yürümüş, pat küt yukarı çıkmış. Bakmış ki sofanın orta yerinde, bir iskemle üzerinde, kocaman bir kara kedi. Gözlerini açmış, çıldır çıldır ona bakıyor. Kuyruğunu fırlandırıyor da, mav mav mırıldanıyor.

Kız, salınıp kırıtarak bu kara kedinin önüne varmış:

"Ay, aman, kara kediden çavuş, perdeci mi olurmuş. Postu zifir de, gözleri fıldır fıldır. Çorap dokurken mumum söndü. Mavlayıp mırlayacağına, kalk da yol göster. Huzura çıkayım ateş isteyeyim." demiş, elini beline desti kulpu dayamış da dikilmiş.

Bu kara kedi o kadar kızmış ki, gazabından hiddetinden tıkanacak hale gelmiş. Mavlayıp hırlayarak, dönüp dönüp gözlerini devirip sırtını hörgüçlendirerek, kuyruğunu da fır döndürerek öne düşmüş. Almış bunu dehlizlerden geçirmiş, sofalardan dolaştırmış. Altın yaldızlı, üzeri inci sedef kakmalı, billur tokmaklı bir kapının önüne ulaştırmış. Önce perdeyi kaldırmış, kapıyı aralayıp içeriye kendisi girmiş. İçeride hayli kalmış. İnceli kalınlı bir hayli mırıltı ve hırıltı duyulduktan sonra, kapıyı aralayıp bu kızı içeriye çağırmış. Kız da eşiğe lap lap basarak, kanada pervaza çarparak içeriye girmiş ki, ne görsün? Koca salonun sağ köşesinde, yüksekçe bir kerevetin üstünde, ipekli bir mindere yan gelip oturmuş, kardan ak kürklü, hem de sıkıca uzun tüylü, yeşilden çağla gözlü, burma bıyıklı, iriden toraman bir kedi oturmuyor mu? Bu kız kah kah kahlamış, kih kih

kihlemiş, kasıklarını tuta tuta bir gülmedir tutturmuş. Padişah huzurunda, töreden teşrifattan habersiz, selamdan saygıdan ırak, gelmiş, dikilmiş kedi padişahın karşısına:

"Ay, ay, kediden de padişah mı olurmuş? Görülmüş, duyulmuş şey değil. Aman ne gülünç şey bu? Çorap dokurken mumum söndü. O mindere yaslanıp nazlanacağına, kalk davran da şu mumumu yak bari." deyince, kedi padişah gazabından titremiş, sırtını kabartmış, kuyruğunu fırlandırıp mırlanmaya başlamış. Kendini güç zaptedip kapı dibinde el pençe divan duran samur kürklü çavuşlardan birine işaret edip:

"Şu dolaptaki büyük kara kutuyu getirin." diye seslenmiş. Hemen tıpır tıpır koşuşup, mırnav mırnav görüşüp, bulup buluşturmuş, kara çekmeceyi ulaştırmış, getirmişler. Kedi padişah bu kara çekmeceyi bu kıza verip:

"Al bu kara çekmeceyi, yolsuz, töresiz, yomsuz, yordamsız kız. Evine varınca, kapıyı tarkazla da, pencerelerin kepenklerini sıkı sıkıya ört. Yalnız başına gizlice aç da gördüklerini kimseye söyleme. Kulluktan taşra düştün, işini Tanrı onara, layığından geriye koymaya." demiş de destur vermiş.

Bu kız önüne ardına bakmadan hemen dönmüş. Çavuşların, mabeyncilerin, üç bıyıklıdan dokuz tüylüye kadar samur kürklü vezirlerin, ak kedi, kara kedi, sarı sarman, tekir toraman, Divriği, Van kedilerinin arasından geçerken, her biri buna bir pençe, bir tırmık sallamış, tıslamış, mavlamışlar.

Elleri yaylı, çengel pençeli, duruşu vay vaylı, tekir tüylü de Divriği'den tımarlı, avcı kedilerle koca kavuklu ak ağaları ile gözleri fıldır fıldır, dişleri çıldır çıldır parlayan harem ağaları, pıslayıp tıslayarak bunu kovalamışlar. Bu

kız da soluk soluğa koşarak evine ulaşmış. Ana kız hemen odaya kapanmış, kepenkleri kapayıp, perdeleri indirmiş. Kara kutunun kapağını açmışlar ki bir de ne görsünler? Kutunun içinde yılanlar, çıyanlar, akrepler, kırkayaklar kaynaşıyor... Kız korkusundan kutuyu yere fırlattığı gibi, bağırıp kapıya pencereye saldırsa da yılanlar, çıyanlar, akrepler, kırkayaklar, bacaklarını sarmışlar. Her yan kapalı olduğu için bunların bağırmalarını, feryatlarını kimse duymamış. Bütün bedenleri zehirden morarıp, şişmiş, kara canları cehenneme gitmiş.

Öte yandan güleç yüzlü iyi kız da anacığı ile mutlu günler yaşamış, olup bitenlere şaşmışlar.

Onlar ermiş muratlarına, darısı bizim başımıza.

Büyülü Fasulyeler

Bir varmış, bir yokmuş. Tanrı'nın kulu çokmuş. Çok yemesi, yok demesi günahmış. Evvel zaman içinde, köylerden birinde, küçük bir kulübeye sığınmış ak saçlı, karı yaşlı bir kadıncağızla biraz salakça, hem de aylakça bir oğulcağızı varmış. Oğlan sırt üstü yatar, dağ bayır sürtüp dururken zavallı kadıncağız örer, eğirir, tezgâh dokur, kapı kapı dolaşır, her işe koşuşur, kazandığı ekmeği kart ineklerinin sütüne, yoğurduna katık eder, kıt kanaat yaşarlarmış.

Günlerden bir gün ihtiyar kadın hastalanmış da bir somun ekmeğin yolunu bulamamış. Oğlunu çağırmış, biricik ineklerini pazara çıkartarak satmasını söylemiş. Oğlan daha pazara varmadan yolun ortasında bir toz bulutu belirmiş, yuvarlana yuvarlana gelip çocuğun önünde topalanmış. Biraz sonra bulutun arasından acayip kılık, saçı sakalına karışık, gözleri çukura kaçık, yüzü de yol yol buruşuk, bir kart kişi sanki kütük, çıkagelmiş:

Oğul oğlan ufacık
İneciği kocacık
Nereden gelir nereye gidersin?

diye sorar. Çocuk da:

"Anam hastalandı, yün eğiremez, tezgâh dokuyamaz. Kapılarda koşuşamaz. İş işleyemez, çamaşır tokaçlayamaz, aç kaldık. Kart ineğimizi pazara satmaya götürüyorum." deyince, bu koca ihtiyar elini sırtındaki torbaya daldırarak, allı yeşilli bir avuç fasulye çıkarmış.

"İneği bana verirsen bu fasulyeleri sana veririm. Bahçene ekersen sene sonunda zengin olursun." demiş.

Oğlan da sevinerek kart ineğin ipini koca ihtiyarın eline teslim etmiş –bu oğlan safça, hem de aylakçadır biraz– demiştik. Güle oynaya evinin yolunu tutmuş. Anası da oturmuş, oğlanın yolunu gözlermiş. Uzaktan yeldirerek, türkü çağırarak geldiğini görünce, kart ineği değerine sattığını ummuş da sevinerek karşı çıkmış. Oğlan gele gele gelmiş de anasına, olanı biteni bir bir anlatmış. Sonra da cebinden allı yeşilli fasulyeleri çıkarıp göstermiş. Bu hal üzerine kadıncağız neye uğradığını şaşırmış. Bağırmış, çağırmış, saçlarını yolmuş, dizlerini dövmüş, düzenbaz adama ilenmiş. Bir aptal oğlancağızla dâr-ı dünyada, eli böğründe çaresiz kalışına, elden ayaktan düşüp bir lokma ekmeğe muhtaç oluşuna yanmış yakılmış. Ama ne yapsın! Sopasını kakarak, sellim sellim seperek, kaykılıp doğrularak, ambar diplerini yoklamış, çuvalları sallamış, küplerin diplerini kaşıklamış da sonunda ocağa bir tencere çorba vurmuş. Zavallı kadıncağız bu işler üzerine oladursun, bizim deli oğlancağız da kulübelerinin önünü kazmış, adamdan aldığı allı yeşilli fasulyeleri dikmiş. Kuyudan su çekip sulamış. İçeri girip ocağın başına oturmuş. Akşam olmuş, sular kararmış, kuşlar yuvalarına, arılar kovanlarına, tilki inine, köylüler evlerine döndükleri bir zamanda, ana oğul, alın yazılarına boyun eğip ocaktan tencereyi indirmişler, kısmetlerinin kapağı-

nı açıp kaşıklamışlar, sonra köşelerine kıvrılıp derin uykulara varmışlar.

Sabah olmuş, gün dikilmiş, ama odalarının içi hâlâ karanlık olduğundan bunlar gözlerini aralar, gün ışımadı, gece bitmedi, diyerek tekrar tekrar uykulara dalarlarmış. Sonunda karınlarının açlığından kalkmışlar da, akşamdan kalan tencerenin dibini yoklayalım derken bakmışlar ki, pencerelerinin önünde perde gibi gerilmiş bir ağaç türemiş, gün ışığını o keser. O zaman gecenin neden bu kadar uzadığını anlamışlar. Dışarı çıkıp bakmışlar ki, oğlanın bir gün önce ektiği fasulyeler bir gece içinde bitip yükselmiş de, kulübenin çatısını aşıp gökyüzüne doğru döne döne kıvrılıp tırmanmış. Başlarını kaldırıp bakmışlar ki sonu bilinmez, durağı görünmez bir ağaç... Deli oğlan bir sevinmiş, külahını yere çalmış. Zavallı kadıncağız bakmış bakmış da şaşmış kalmış. Delioğlan her gün alt dallarından, elinin erdiği yerlerden sepet sepet fasulye toplar, pazara götürür, ucuz pahalı satar da bir somun ekmeklerini çıkarır, tencerelerini kaynatır olmuşlar. Bu fasulyeler bitip tükenmek şöyle dursun, günden güne ürer çoğalırmış.

İşleri yoluna girip, üzüntüleri dinmiş; kadın da hastalığını savmış, tezgâh başına geçip şıkır şıkır bez dokumaya başlamış. Oğlan, eski aylaklığını ele almış, göklere doğru yükselip giden fasulye fidanının ucu nerelere varır ola diye bir meraka düşmüş. Her gün anası ile bunu konuşur, göğe tırmanmayı görüşür, danışırmış. Zavallı kadıncağız işlerinin yoluna girdiği, kısmetlerinin kapılarında bittiği şu sırada başlarına görünmez bir kaza gelmesinden korkar, deli oğlanı zapt etmeye çabalarmış. Ama nafile... Ağlasa da sızlasa da, bunca nasihatler, yalvarmalar fayda etmemiş. Bu oğlan dediğini yapmamış olmaz. Kuşku, merak içe düşmüş

kurt gibidir. İnsanın içine düşmeyegörsün. Anacığı çaresiz izin vermiş de, bu oğlan, bir sabah yanına bir çıkın azık alıp sarılmış fasulye fidanına, başlamış tırmanmaya.

Fasulye dedikse, bizim bildiğimiz yerden bitme, sırığa sarma, cılız sürgün soyundan bellemeyin. Bunun sürgünleri urgan gibi kalın, yaprakları el kadar iri. Değil bizim deli oğlanı, pehlivanları bile tartıp çekecek sağlamlıkta imiş. Oğlan tırmandıkça tırmanmış. Annesi, içinde oturdukları kulübe, yaşadıkları köy yavaş yavaş küçülmüş. Arada bir duralar, soluklanır, ağzına bir lokma atıp sırtındaki su kabağından bir yudum su içtikten sonra tırmanmaya devam edermiş.

Sonunda bulutları geçmiş de altında dünya yüzü kaybolmuş. Yine de bu fasulye sürgünü gökyüzüne doğru yükselir gidermiş. Kan ter içinde, eli ayağı sızım sızım sızlayarak tırmanırken, günün birinde ancak bir başka dünyanın kenarına el atıp ayak basabilmiş.

Yürümüş yürümüş, bakmış; uzakta gün ışığında yalpır yalpır parlayan, kubbeli kuleli bir büyük saray. Varmış kapısına. Azığı bitmiş, karnı acıkmış, susuzluktan dili damağı yapışmış. Saray kapısının gümüş tokmağını tutmuş, tak tak taklatmış. Sarayın içini hamam kubbesi gibi güm güm gümletmiş. Kapıya ihtiyar, bum buruşuk, çenesi burnuna yapışık, ağzı da lafa, tekerlemeye alışık bir cadaloz çıkmış.

Aman deli oğlan, yaman deli oğlan
Nerelerden çıktın geldin,
Tepelerden aştın geldin,
Sen bir âdem oğlusun
Bu saraya düştün geldin?

"Aman oğlan, durma, oyalanma buralarda, devler ormandan dönmeden buralardan savuş git. Seni öldürürler, etlerini lokma lokma doğrar, kemiklerini un gibi ufalarlar." demiş.

Deli oğlanın karnı çok aç olduğu için davranıp kadının elini öpmüş de, acıklı yanıklı yalvarmış ki, içler dayanmaz, yürekler direnmez. Bu çocuğa pek acımış, içeriye alıp karnını doyurasıya olmamış, dışarıdan bir gıcıltı, bir hırıltı, harıltı, horultudur gitmiş. Yer gök sarsılmaya, sarayın duvarları inlemeye, tavanlar pencereler şıngırdamaya, gümbürdemeye başlamış. Fırın ağzından çıkmışçasına kavurucu bir samyeli her yanı kaplamış. Bu devlerin sıkletinden kurtlar, kuşlar, ağaçlarda böcekler bile seslerini kesmişler de, birer kovuğa, köşeye sığınmışlar. Bu kadın;

"Eyvah, devler geliyor. Şimdi ne ederiz? Nasıl eyleriz de şunları eğleriz?" diye oradan oraya etekleri peşine dolaşarak koşuşmaya başlamış. Sonunda bu oğlanı duvar dibindeki bir küpün içine sokmuş, kapağını kapatmış. O sırada dev de gelip kapının gümüş tokmağını gümletmeye başlamış. Kadıncağız hemen koşmuş, kapıyı açmış, devin yolundan çekilmiş. Başlamış bu dev havayı koklamaya. Ateşli solukları yalaz yalaz duvarları süpürmeye, yerdeki kilimleri, eşyaları kavurmaya başlamış.

"Bir günlük yoldan, sesim, nefesim, harıltım, gacıltım buralara ulaşmışken neden kapıyı açıp da bana karşı çıkmadın? Büyü mü kaynatırdın, yoksa hatim mi indirirdin? Hem burası insan eti kokuyor, içeriye kimleri aldın?" diye bağırıp böğürmeye başlamış ki, bu karı, bu işlere ve gidişlere alışkın hem de pişkin olmasa, korkusundan dudağı yarılası, ödü patlayası kadar var. Ama bu kadının ağzı lafa alışık, kat kat sözleri üst üste karışık, hem de dolaşık öyle diller dökmüş ki, devi yatıştırıp, ille uyuşturmuş, sofraya

oturtmuş, tencere tencere aşları, kucak kucak lavaşları taşıyıp karnını doyurmuş. Bu dev çubuğunu ateşleyip sedire yaslanınca, ellerini şak şak vurmuş da;

"Tez benim altın yumurtlayan tılsımlı tavuğumu getir!" diye buyurmuş. Kadın da dışarıya çıkmış, biraz sonra bir kafes içinde tavuğu getirmiş. Bütün bu olup bitenleri küpün içinde dinleyen deli oğlanın merakı iyice kabarmış. "Bu nasıl bir yer? Tavuk olsun da altın yumurta yumurtlasın?" demiş de küpün kapağını yavaşça aralamış, nefesini dışarı vermekten sakınarak bakmış. Bir de ne görsün? Bu dev sedire kurulmuş. Çubuğundan ocak bacası gibi duman savurur da, gözleri keyfinden büzülür. Azman gövdesi gevşer gevşer de ortalığa serilir. Bir eline sarılı, yeşilli, mavili tüylü bir tavuk almış; bir eliyle de sırtını yapça yapça okşuyor, bu tavuk da devin elinin sırtında her gelip gidişinde;

Gıt gıt gıdak
Altındır sıcak
Yumurtladım hele bak

diyerek devin kucağına sapsarı bir altın yumurta bırakıyor, bu dev de keyfinden kah kah gülüyormuş. Çocuk da küpün ağzından kitapların yazmadığı, kimselerin bilmediği, yolcularla hancıların görmedikleri bu olmaz işlere bakmış bakmış da şaşmış kalmış.

Sonunda, tavuğun sırtını okşayıp, yumurtalarını sıcak sıcak toplarken, gecenin bir vaktinde bu devin üstüne kalın, ağır, ses geçirmez, ışık sızdırmaz bir uyku çökmüş, olduğu yere devrilmiş. Sedirin üstünde uyuklamaya başlamış ki horultusundan tavanlar zangırdıyormuş.

Delikanlı bir zaman daha küpün içinde beklemiş, tavuk da kafesinin içindeki tüneğinde pineklemiş. Hemen küpten süzülerek çıkıp yavaşça gelmiş, tavuğun kafesini kaptığı gibi kaçmaya başlamış. Bir zaman sonra dev uykudan uyanıp, bakmış ki tavuk, kafesiyle birlikte ortadan kaybolmuş. Sarayı bodrumdan tavana, kıyı köşe araştırmışlar, ama izini bile bulamamışlar. Dev bu duruma çok kızmış. Bağırıp çağırmış, ama ne fayda. Tavuğunu kucağından kaptırmış, yitirmiş. Kendinden becerikli, eline ayağına çabuk düşmanların saraylarını bir bir yoklayıp aramayı düşünmüş.

Çocuk ise soluk soluğa koşuşup bu dünyanın kıyısına ulaşmış, fasulye sürgününün dallarına sarılmış, döne döne, kaydıra kaydıra aşağı inmiş. Bir günde çıktığı yeri yarım günde inmiş de, anca öğle üzeri anasına ve kulübesine kavuşmuş. Ana oğul kucaklaşmışlar. Oğlan, alaca tavuğu kucağına alıp sırtını okşamaya başlayınca, elinin her gidip gelişinde;

Gıt gıt gıdak
Altındır sıcak
Yumurtladım hele bak

diyerek oğlanın kucağına çil çil bir altın yumurta bıraktıkça, bu deli oğlan da kikir kikir gülermiş. Anacığı da kitapların yazmadığı, kimselerin bilmediği, yolcularla hancıların görmediği bu olmaz işlere bakmış da, şaşmış kalmış, küçük dilini yutayazmış. Bu yumurtalardan bir ikisini satmışlar; ambarlarını kilerlerini tıka basa doldurmuşlar. Köşeye geçmiş oturmuş, keyiflerine bakmışlar.

Aradan günler, haftalar geçmiş. Rahat döşek, hazır yemek bu oğlanın canını sıkmış, içine bir kuşku çökmüş:

"Bu dev, benim ardımdan şu kadıncağıza bir kötülük mü etti ola? İyiliğini gördüm. Tuzunu, ekmeğini yedim. Benim yüzümden başına neler geldi acaba?" demiş de anasına danışmış. Bu kadıncağız;

"Aman oğlum, şunun şurasında bir sıkıntımız, tasamız yok. Yediğimiz önümüzde, yemediğimiz ardımızda. Aşımız ocaktan taşıyor, tavuğumuz gıt gıt gıdaklıyor. Dünya nimeti önümüzde serili. Senin gözün hâlâ gökyüzüne dikilmiş de, ayakların yere basmaz. Gökyüzünü yol uğrağı yaptın. Aman oğlum, beri dur, bu işi tadında, kıvamında bırak." dediyse de kişi oğlu, hele deli delişmen olursa, gökyüzüne tırmanmasa, elindekini bir yana koyup olmayana yeldirmese olmaz. Göğe merdiven kurulmuş, delioğlan yerinde durmaz.

Bu oğlan bir sabah gün ışırken, yine azık çıkınını boynuna sarmış da su kabağını sırtından sallandırmış. Fasulye sürgününe sarılıp gökyüzüne doğru tırmanmaya başlamış. Bu oğlan tırmandıkça tırmanmış. Annesi, kulübe, köy yavaş yavaş küçülmüş. Ancak arada bir duralar, soluklanır, ağzına bir lokma atıp, sırtındaki su kabağından bir yudum su içtikten sonra tırmanmaya devam edermiş. Sonunda bulutları geçmiş de dünya yüzü altında kaybolmuş. Fasulye sürgünü yine de göğe doğru yükselip gidermiş. Kan ter içinde, eli, ayağı sızım sızım sızlayarak tırmanırken, bir günün sonunda ancak bir başka dünyanın kenarına el atıp ayak basabilmiş. Yürümüş yürümüş, bakmış uzakta, gün ışığında yalpır yalpır parlayan kubbeli, kuleli bir büyük saray. Varmış kapısına. Azığı bitmiş, karnı acıkmış, susuzluktan dili damağı yapışmış. Saray kapısının gümüş tokmağını tutmuş, tak tak taklatmış. Sarayın içini hamam kubbesi gibi güm güm gümletmiş. Kapıya ihtiyar, bumburuşuk, çenesi burnuna yapışık, ağzı da tekerlemeye, lafa alışık bir cadaloz çıkmış:

Aman deli oğlan, canım deli oğlan
Nerelerden çıktın geldin?
Tepelerden aştın geldin?
Sen bir âdem oğlusun,
Bu saraya düştün geldin.

"Aman oğlum, durma, buralarda oyalanma. Devler ormandan dönmeden savuş, git. Seni öldürürler, etlerini lokma lokma doğrar, kemiklerini un ufalarlar." demiş. Bu deli oğlanın karnı çok aç olduğu için, davranıp kadının elini öpmüş de, acıklı, yanıklı bir sesle yalvarmış ki içler dayanmaz, yürekler direnmez.

Bu kadın çocuğa pek acımış, içeriye alıp karnını doyurasıya olmamış, dışardan bir gıcıltı, bir hışırtı, bir harıltı hurultudur gitmiş, Yer gök sarsılmaya, sarayın duvarları inlemeye, tavanlar, pencereler şıngırdamaya, gümbürdemeye başlamış. Fırın ağzından çıkmışçasına kavurucu bir samyeli her yanı kaplamış. Bu devlerin sıkletinden kurtlar, kuşlar, ağaçlarda böcekler seslerini kesmişler de birer kovuğa, köşeye sığınmışlar. Bu kadın;

"Eyvah, devler geliyor. Şimdi ne ederiz? Nasıl eyleriz de şunları eğleriz?" diye oradan oraya etekleri peşine dolaşarak koşuşmaya, başlamış.

Sonunda bu oğlanı, köşedeki dolabın içine saklamış, üstüne yataklarını, bohçalarını koymuş. O sırada dev de gelip kapıya, gümüş tokmağı gümletmeye başlamış. Kadıncağız koşmuş, kapıyı açmış da, hemen devin yolundan çekilmiş. Başlamış bu dev havayı koklamaya. Ateşli solukları yalaz yalaz, duvarları süpürmeye, yerdeki kilimleri, eşyaları kavurmaya girişmiş.

"Bir günlük yerden sesim, nefesim, harıltım, gacıltım

buralara ulaşmışken neden kapıyı açıp da bana karşı çıkmadın? Büyü mü kaynatırdın, yoksa hatim mi indirirdin? Hem burası insan eti kokuyor. İçeriye kimleri aldın?" diye bağırıp böğürmeye başlamış ki, bu karı, bu işlere ve gidişlere alışkın, hem de pişkin olmasa korkusundan dudağı yarılası, ödü patlayasıya kadar var. Ama bu kadının ağzı lafa alışık, kat kat sözleri üst üste karışık, hem dolaşık. Öyle diller dökmüş ki, devi yatıştırıp hem de uyuşturmuş. Sofraya oturtmuş. Tencere tencere aşları, kucak kucak lavaşları taşıyıp karnını doyurmuş. Bu dev, çubuğunu ateşleyip sedire yaslanınca, ellerini şak şak vurmuş da;

"Tez benim tılsımlı kemanımı getir." diye buyurmuş. Kadın da dışarıya çıkmış. Biraz sonra ipek torbası içinde devin kemanını getirmiş. Bu dev, kemanını torbasından çıkarmış:

"Çal bakalım, tılsımlı kemanım sevdiğim havaları." der demez bu kemanın yayı teller üzerinde gezinmeye, devin sevdiği türküleri birbiri ardından çalmaya başlamış. Dolabın içinde olup bitenleri dinleyen deli oğlanın merakı kabarmış:

"Bu nasıl bir tılsımlı keman olsun da kendi kendine türkü çalsın?" demiş de, bohçaların arasından başını çıkarıp anahtar deliğinden dışarısını gözlemiş. Bir de ne görsün? Gudubet, azman bir dev. Sedire kurulmuş. Çubuğundan ocak bacası gibi duman savurur da, gözleri keyfinden büzüm büzüm büzülür. Dızman gövdesi gevşer gevşer de ortalığa serilir. Kucağında tılsımlı kemanı, üzerinde yayı gidip geliyor. Oynak türkülerin birini bırakıp birine başlarken, bu devin göbeği de hop hop oynuyor. Keyfinden, sefasından kah kah gülüyormuş. Çocuk da kitapların yazmadığı, kimselerin bilmediği, yolcularla hancıların görmediği bu işlere bakmış bakmış da şaşmış kalmış. Sonunda bu dev

göbek hoplatıp kah kah gülerken, gecenin bir vaktinde, olduğu yerde, üstüne kalın, ağır, ses geçirmez, ışık sızdırmaz bir uykudur, çökmüş. Sedire devrilip uyumaya başlamış ki, horultusundan, gargarasından tavanlar zangırdarmış.

Bu deli oğlan daha bir zaman dolabın içinde beklemiş. Sonra yavaşça, sessizce dışarıya süzülmüş. Yavaşça yanaşıp, kemanla yayı atlas torbasına koyduğu gibi savuşmuş. Daha saray kapısına ulaşmadan, bu keman, torbasının içinde, en oynak türkülerden birini çalmaya başlamamış mı? Dev hemen uyanmış. Bir zaman öteye beriye dolanıp, kemanını aramış. Kıyı köşe dolanmış. Bakmış ki kemanı torbası ile ortadan kaybolmuş. Kadınla birlikte bodrumdan tavana aramadık yer komamış, ama sesin nereden geldiğini bir türlü bulamamışlar. Sonunda bu dev saray kapısına koşup dışarıya saldırmış ki, tâ uzaklarda birisi elinde kendi tılsımlı kemanı, tozu dumana katarak gidiyor. Keman da durmadan oynak havalar çalmakta...

Dev, düşmüş bu oğlanın peşine. Yeller gibi esip savurarak, taşları toprakları harmanlayarak kovalamaya başlamış. Harıltısı, gacıltısı, hışım gibi parlayarak, dalga gibi savrularak gelişi, sesinin alazı, soluğunun yalazı, bu çocuğun tabanından ensesine değer değer de kavururken, öyle bir kaçma kovalamaca olmuş ki dillerle tarif mümkün değil...

Sonunda dev bu çocuğa yetişmiş. Pençesini uzatıp kavrayacak, bir sıkımlık canını fırlatacak, suyunu sızdıracak, kemiklerini un ufak edecek derken, oğlan, yolunun sonuna erişip de fasulye sürgününe atlayınca, kayıp dolanarak aşağıya inmeye başlamış. Bu dev de çocuğun ardından fasulye sürgününe sarılmamış mı? Başlamışlar gökyüzünden aşağı, yaprakları havada uçurup sürgünleri çatır çatır koparark inmeye. Bu oğlan hem çevik, hem de alışık, üstelik sürgün-

ler onun yükünü çekiyor. Ama dev kendini tartıp kollayarak inmek zorunda. Sonunda çocuk yere ulaşmış. Anası duyup bu gürültüye çıkmış. Bakmış oğlu döne döne iniyor. Ardından da bir gudubet dev, gacıldayıp harıldayarak kovalıyor. Korkusundan kapının dibinde düşüp bayılıvermiş. Çocuk aşağı iner inmez mutfağa koşup baltaya sarılmış, gidip fasulye sürgününü dibinden kesmeye başlamış. Baltayı vurdukça dev sallanır, fasulye sürgünü de bir yana eğilirmiş. Sonunda bir gayret daha, baltayı kökenine üst üste indirince, fasulye ağacı çatır çatır devrilmiş. Gökyüzüne uzanan gövdesiyle tarlalara doğru yam yassı yığılmış. Üzerindeki bu dev de yedi minare yukarıdan "ahh..." diye inleyip bağırarak ağaçla birlikte taşlı tarlaya "gümm..." diye bir vurmuş ki, toprağın içine çakılmış, yassılıp kalmış.

Bundan sonra bizim deli oğlan anasıyla birlikte, alacalı tavuğu okşaya okşaya yumurtlatıp, tılsımlı kemanın oynak türkülerini dinleye dinleye mutlu bir hayat sürmüşler. Kadıncağız bir sandığın köşesine allı yeşilli birkaç fasulye saklamış, ama kökenine merdiven kurup yine gökyüzüne çıkar diye oğluna duyurmamış.

Bu masal ninemin ninesinden kalmış. Alacalı tavuktan tılsımlı kemandan geçtim. Şu renkli fasulyelerden bir teki bile bize miras kalmamış. Çok kızdım da söylendim durdum. Ata mirasıdır, hakkım değil mi ya!

Onlar ermiş muradlarına. Yemiş, içmiş hoş geçmişler. Darısı bizim başımıza...

Üç Turunçlar

Bir varmış bir yokmuş, Tanrı'nın kulu çokmuş. Çok yemesi, yok demesi günahmış. Vaktin birinde bir padişahın bir oğlu varmış. Canı çok sıkıldığından bir gün babasına;

"Baba, ben bir çeşme istiyorum. Bu çeşmenin kurnaları altın olacak, birinden yağ, birinden bal akacak." demiş.

Çeşme yapılmış. Duyan kabını kacağını getirmiş. O gün herkesin evi yağ bal dolmuş. Akşamlara kadar gelen giden doldurup doldurup taşımış. Bu padişahın oğlu da çeşmenin yanına bir seki yaptırmış, geçip oturmuş. Akşamın bir vaktinde elinde iki testi ile bir kocakarı çıkagelmiş. Çeşmenin yağ akan kurnasından testinin birini doldurup bir kenara koymuş. Padişahın oğlunun da yanında iki altın top dururmuş, birini nişanlamış bu testiye atmış. Yağ testisi kırılmış. Yağlar dökülüp saçılmış. Kocakarıcık da boynunu bükmüş:

"Eh oğlum, veren de sen, alan da, ne diyeyim." demiş; öteki testiyi bal akan kurnadan doldurmaya başlamış. Bu testi de dolunca bir kenara koymuş. Padişahın oğlu da gözler dururmuş. Tam alıp omzuna koyacağı sırada öteki altın topu atıp bu testiyi de kırmış. Kocakarı ne yapsın:

"İlahi oğlum, veren de sen, alan da. Ne diyeyim? Sen de bir gün durulur, yorulur, akıllanırsın elbet. Şimdilik hele Üç Turunçlar'ın Kızı'na âşık olasın da bir görelim neler olur?" demiş.

Arası çok geçmemiş, bu Şehzâde, Üç Turunçlar'ın Kızı'nın aşkını çekmeye başlamış. Babasına gitmiş:

"Bana demir çarık ile bir de demir asa yaptır, baba. Çeşme başında bir kocakarı bana böyle iken böyle dedi. Üç Turunçlar'ın Kızı aklımdan, hayalimden çıkmıyor. Yollara düşsem, diyar diyar gezsem gerek." demişse de babası karşı çıkmış:

"Bulamazsın oğlum, perişan olursun." demiş. Bu oğlan da direnmiş:

"Bulmazsam olmaz babacığım, bana artık dur durak yoktur." diyerek sızlanmış. Demir çarıkla demir asa yapılmış. Şehzâde çarıkları giyinmiş, asayı eline almış, düşmüş yolların türâbına, çıkmış sefere.

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir çuvaldız boyu iz gitmiş. Derken efendim, yer gök çatlamış, hava kararmış, şimşekler çakmış, gökler gümbür gümbür gürüldemiş, şakır şakır yağmurlar yağmış. Ansızın oğlanın karşısına bir devanası çıkagelmiş. Bu oğlan hemen devanasını kucaklamış memesinden birazcık emmiş.

"Ah, anacığım, vah anacığım!" demiş. O da:

"Ah oğulcuğum, vah oğulcuğum! Sen şimdi bana anacığım demeseydin, sarılıp da göğsümden emmeseydin, ben seni çıtır çıtır yer, köşeye geçerdim." demiş. Bu oğlan da:

"Sen de bana ah oğulcuğum, vah oğulcuğum demeseydin, seni bu asa ile öldürürdüm." diye cevap vermiş. Sonra davranmış bu devanasına derdini açıp sormuş:

"Sen Üç Turunçlar'ın Kızı'nı biliyor musun, nerede bulunur?"

O da şöyle bir düşünmüş:

"Ay oğulcuğum, ben bilemem, ardımdan ablam gelir, hele ona sor, bilse gerek." demiş. Devanası gitmiş. Bu oğlan da yine yola revan olmuş. Derken gene bir gök gürültüleri, şimşekler, şakır şakır yağmurlar her yanı basmış. Ortalık da kapkaranlık kesilmiş. Ansızın devanasının ablası ortaya çıkıvermiş. Bu oğlan ona da hemen sarılıp şapur şupur öpmüş, memesinden birazcık emmiş.

"Ah anacığım, vah anacığım!" demiş. Devanası da:

"Ah oğulcuğum, vah oğulcuğum! Sen şimdi bana anacığım demeseydin, sarılıp öpmeseydin, göğsümden de emmeseydin, ben seni şimdi burada çıtır çıtır yer, köşeye de geçerdim." demiş.

Bu oğlan da:

"Sen de bana ah oğulcuğum, vah oğulcuğum demeseydin, ben de seni bu demirden asa ile öldürürdüm." diye karşılık vermiş.

Sonra hemen davranmış, bu devanasına derdini açıp sormuş:

"Sen Üç Turunçlar'ın Kızı'nı biliyor musun, nerede bulunur?"

O da şöyle bir düşünmüş:

"Ay oğulcuğum, ben bilemem, en iyisi sen bu çetin soruyu, şu dağın ardındaki büyük ablamıza sor." demiş. Büyük ablaları olan devanası kocaman bir dağın ardında otururmuş. Şehzâde bu dağ yollarına girip, inleye oflaya yürümüş. Bir aralık eskisinden büyük bir fırtına kopmuş, şimşekler, gökgürültüleri, şakır şakır yağmurlar... Ansızın karşısına üçüncü devanası dikilmiş. Bir memesini bir omzuna, diğerini de öteki omzuna atmış. Olduğu yerde gıcılar dururmuş. Bu oğlan hemen;

"Ah anacığım, vah anacığım!" deyip bu devanasına sarılmış, şapır şupur öpmüş, her iki memesinden de emmiş. Sonra hemen davranmış, bu devanasına derdini açmış:

"Ben, Üç Turunçlar'ın Kızı'nın hışmına uğradım, can ü yürekten âşık oldum. Şimdi demir çarık demir asa diyar diyar gezer ararım. Aman bana bir yardım, anacığım." demiş. Bu devanası da oğlana;

"Sen hiç tasa etme. Şu yolu tuttur yürü. Karşına bir koca ev gelir. O evin önünde bir çeşme var. O çeşmenin bir kurnasından kan, bir kurnasından irin akar. Bu kanla irinden birer avuç içersin. Sonra bir köpekle bir ata rastlayacaksın. Köpeğin önünde ot, atın önünde et vardır. Ata otu, ite de eti ver. Önüne iki kapı çıkar. Açık olanı kaparsın, kapalı olanı da açarsın. Karşına zilli merdivenler çıkar. Dikkat et, çıngırdatmadan çıkar, çıngırdatmadan inersin. Merdivenleri çıkınca önüne gelen odanın kapısının arkasında Üç Turunçlar asılıdır. Onları al, koynuna sok. Sakın ardına bakma, dönüp gel, hadi uğurlar ola evladım." demiş.

Bu oğlan devanasının dediklerini yapmış: Eti ite, otu da ata vermiş. Açık kapıyı kapatmış, kapalı kapıyı açmış. Merdivenleri çıngırdatmadan çıkmış. Odadan yavaşça Üç Turunçlar'ı alıp, koynuna sokmuş. Arkasına bakmadan merdivenlerden inmiş. Lakin son merdiven basamağı çıngırdayıverince hemen bir ses yükselmiş:

"Koş çeşmem, koş!"

Çeşme yerinden bile kımıldamamış:

"Benden hiç içen yoktu, bu oğlan geldi içti, koşmam!" demiş. O zaman aynı ses:

"Koş atım, koş!" diye bağırmış. O zaman bu at:

"Önümde bu güne kadar et vardı, bu oğlan geldi ot verdi, koşmam!" diye seslenmiş.

"Koş itim, koş!" demiş aynı ses. O da:

"Önümde bu zamana kadar ot vardı. Bu oğlan geldi et verdi. Şimdi et yiyorum, koşamam." demiş.

Kapılar da açılıp kapandıklarına sevinmişler, sesin buyruğuna göre koşmamışlar. İşte böylece devanasının nasihatlarını yerine getiren oğlan kurtulmuş, koşa koşa devanasına erişmiş. Bu devanası ona demiş ki:

"Üç Turunçlar'ı aldın. Şimdi büyük bir suya rastlayıncaya kadar koşacaksın. Orada yarısını kesip o suya atacaksın." demiş. Bu oğlan gitmiş gitmiş, büyük bir suya rastlamış. Turunçlar'dan birinin yarısını kesmiş, suya atmış. Sudan bir kızın saçları çıkmış.

"Ah beyim su!" diye seslenmiş. Oğlan başka bir şey görememiş. Yine yollara düşmüş. Gitmiş gitmiş, daha büyük bir suya rastlamış. Elindeki yarım turuncu da oraya atmış. Bu sefer bir kız başı görünmüş ki, oğlanın gözleri kamaşmış. Ama bu kız da yalvarmış, sudan ayrılamamış:

"Ah beyim su!" diye seslenmiş. Şehzâde çaresiz yine yollara düşüp gitmiş. Daha büyük bir suya rastlamış. Bir turunç daha kesip yarısını atmış. Bu sefer kızın beline kadar vücudu görünmüş:

"Ah beyim su!" diye seslenmiş. Oğlan yine çaresiz kalmış.

"Ben bunun tamamını çıkaramayacak mıyım?" diye korkmuş. Durmayıp yürümüş. Daha büyük bir dereye rastlayınca o yarımı da atmış. Kız birden sudan çıkmış:

"Ah beyim su!" demiş de bayılıp düşmüş. Oğlanın korkuları iyice artmış. Yolların türabına düşüp giderken daha büyük bir dereye rastlamış. Oraya da yarım turuncu atmış. Gene bu kız görünmüş, ama bitkin:

"Ah beyim su!" dermiş. Bir türlü toparlanıp kenara çı-

kamamış. Oğlanın elinde ancak bir yarım turunç kalmış, sonunda. Bu sular kızın baygınlıktan kurtulmasına yetmezmiş. Bu oğlan son yarım turunçla giderken öyle büyük bir suya rastlamış ki şimdiye kadar böylesi görülmemiş. Köpükler içinde çok hızlı akıp giden bir dere imiş.

Şehzâde artık kararını vermiş, son yarımı da bu dereye atmış. Bir de ne görsün! Ayın ondördü misali, dünya güzeli bir kız. Derenin kenarına fırlamış. Bu oğlana:

"Ah, beyim su!" diye seslenmiş. Oğlan hemen, buna avucu ile su içirmiş. Zaten bu kız suda halkoluyormuş. Onun için çok fazla su lazımmış. Oğlan bu kızı kurtardığına çok sevinmiş. Hemen gocuğuna sarmış. Bunların ikisi artık memleketin yolunu tutmuşlar. Oğlan, sarayda düğün dernek kurmak için sabırsızlanıyormuş. Az gitmişler, uz gitmişler, sonunda artık memlekete yaklaşmışlar. O zaman kız:

"Senin yerine çok yaklaştık. Sen bir padişah oğlu Şehzâde olup da, beni bu kılıkta halkın içinden geçirip saraya nasıl götürebilirsin, ilerde çok dedikodu olur, ortalık iftiradan çalkalanır." demiş. Oğlan da:

"Ben seni nereye bırakabilirim?" diye düşünceye varmış. Bunun üzerine kız;

"Aa, ondan kolay ne var? Ben şu kavağın üstüne çıkar otururum. Orada seni beklerim." demiş. Kavak öylesine yüksekmiş ki, dalları hemen gökyüzüne değecek gibiymiş. Oğlan şöyle bir bakmış:

"Sen bu kavağa nasıl çıkabilirsin?" diye sormuş. Bu kız da:

"Eğil kavağım, eğil, Üç Turunçlar aşkına!" deyince kavak bükülüp eğilivermiş. Kız da şöyle rahat bir budağına yerleşip oturmuş.

"Doğrul kavak, doğrul, Üç Turunçlar aşkına!" deyince de kavak yeniden doğrulup gökyüzüne dikilmiş. Oğlan da oradan ayrılıp saraya yollanmış. O sarayına gidedursun biz gelelim kavakta onu bekleyen kızın başına gelenlere.

Bu kavağın dibinde bir kuyu varmış. Su almak için her gün bir Çingene kızı gelirmiş. Testisini doldurmak için kuyuya sokacağı zaman suyun aynasında bir de ne görsün? Dünya güzeli bir kız!

"Ay, ben bu kadar güzelim de, neden hizmetçilik edecekmişim?" diyerekten elindeki testiyi atıp kırmış. Dönüp eve gelince hanımı sormuş:

"Kız, su nerede, testi nerede?"

Bu Çingene kızı da tutturmuş:

"Madem ben bu kadar güzelim, neden hizmetçilik edeyim?" diye söylenmiş. Hanımı onu bir güzel azarlamış:

"Kız, ne halde olduğunu bil. Bir kere suratına bak. Al şu testiyi de suyu doldur, getir." demiş. Bu kız testiyi alıp, yine kuyu başına gitmiş. Eğilip suya bakmış ki, yine aynı güzel orada. Kızmış, yine testiyi kırıp eve dönmüş:

"Ben bu kadar güzel olayım da ne diye hizmetçilik edeyim?" diye durmadan söylenirmiş. Hanımı bakmış ki aynı durum sürüp gidiyor. Bu kızı dövmekten beter etmiş:

"A kız, Çingene kız, al şu aynayı da bir şu gudubet suratına bak. Güzellik nerede, sen nerede?" demiş. Kız aynayı alıp, yüzünü gözden geçirmiş, içini çekmiş gözlerinden yaşlar dökmüş. Yine testiyi alıp kuyu başına gitmiş. Yine bu güzel kızı suya yansımış görünce, başını yukarı kaldırmış. Bir de bakmış ki ağacın tepesinde bir dünya güzeli oturuyor. Suya şavkı vuran güzelin kim olduğunu anlamış. Bu Çingene kızı yukarı seslenmiş:

"Hey, ağaçtaki, in misin, cin misin?"

"Ne inim, ne cinim, senin gibi bir insanım." diye cevap vermiş.

"Öyleyse oraya nasıl çıktın? Tek başına orada oturmaktan canın sıkılmıyor mu?" demiş. O da;

"Hayır sıkılmıyor." diye cevap vermiş. Ayrıca dayanamayıp demiş ki:

"Beyim şimdi gelecek, elbiseler getirecek, beni buradan alacak. Burada onu bekliyorum."

Bu Çingene kızı:

"Ah, ne kadar yazık! Senin orada canın sıkılır. Beni de yanına al. Nasıl oraya çıktığını öğret. Birlikte sohbet eder vakit geçiririz." deyip kızı kandırmış. Bu kız da;

"Eğil kavağım, eğil, Çingene kızını al da doğrul. Üç Turunçlar aşkına!" demiş. Bu kavak yerlere kadar eğilmiş. Çingene kızı üstüne oturunca, "Doğrul kavağım, doğrul. Üç Turunçlar aşkına!" demiş. Kavak doğrulmuş. Çingene kızı:

"Ah, burada canımız sıkılır. Bari birbirimizin başına bakalım." demiş. Bu kız ise:

"Benim başım temiz, istemem." diye cevap vermiş. Çingene kızı da:

"Öyleyse sen benim başıma bak." demiş ve kızın kucağına yatmış. Kız, bununla hayli uğraşmış, başını temizlemiş. Sonunda Çingene kızı kalkmış, yine aynı şeyi istemiş. Bu sefer kız razı olmuş. Lakin:

"Benim başımda saklı bir iğne vardır. Sakın onu çekip çıkarma. Benim can düğümüm oradadır. Yoksa ölürüm." diye buna sıkı sıkıya tembihlemiş. Bu domuz Çingene durmadan bu iğneyi aramış, sonunda bulunca çekivermiş. Sultan kız, gocuğun içinden sıyrılmış, pırr edip uçuvermiş. Çingene kızı ise gocuğu giymiş, sultan kızın kılı-

ğına girmiş. Aradan çok geçmemiş, uzaktan araba sesleri duyulmaya başlamış. Bu Çingene kızı padişahın oğlunun geldiğini görünce, kavağı eğmiş ve salınarak yere inmiş. Gelenlerden utanır gibi yapmış da gocuğa iyice sarınmış. Şehzâde ise bu kızın yüzünü görünce, şaşırakalmış:

"Ah, sana ne oldu, ne hallere girmişsin sultanım?" demiş. Çingene kızı da üzüm üzüm üzülmüş, süzüm süzüm süzülmüş de:

"Beni burada bırakıp gittin. Gündüzün güneşi, gecenin ayazı altında bu hallere girdim, karardım kaldım, Şehzâdem." demiş. Şehzâde ise çaresiz, bu kızı giydirip kuşatmış, arabaya yerleştirmiş, alıp sarayına getirmiş. Bunu gören herkes şaşıp kalmış.

"Şehzâde de bula bula bunu mu bulmuş?" diye ayıplar, köşede bucakta fısılaşırlarmış.

Bu Çingene kızı saraya bir güzel yerleşmiş. Şehzâde her bir dileğini yerine getirirmiş. Bir zaman sonra, yattıkları odanın penceresinin dibinde bir ağaç varmış, her sabah bir kuş gelip buraya konar ve seslenirmiş:

"Bahçıvanbaşı, bahçıvanbaşı, Şehzâdem ne yapıyor?"

"Uyuyor."

"Uyusun, uyansın da, dünyası mamur olsun."

"Çingene kızı ne yapıyor?"

"Uyuyor."

"Uyusun, uyansın, dünyası zindan olsun, bastığı dallar kurusun, hu, hu, hu." der, pırr diye uçar gidermiş. O sırada ağacın dibine inciler dökülür, kuşun konduğu dal da kururmuş. Çünkü bu kuş kılığına dönüşen kızcağız hem öter, hem de ağlarmış. Her sabah aynı ağaca konar, aynı şeyleri söyler, incilerini döker, uçar gidermiş. Kuruya kuruya bu ağacın ancak bir dalı kalmış. Padişahın oğlu bu

durumu görünce bahçıvancıbaşıyı çağırıp azarlamış, bahçıvancıbaşı da:

"Ah Şehzâdem, vah Şehzâdem!" demiş ve her sabah kuşun gelişini, söylediklerini, gözyaşlarının inciler halinde yerlere nasıl döküldüğünü, uçup gittikten sonra da dallardan bir tanesinin kuruduğunu anlatmış bir bir... Şehzâde de bir eyyam düşündükten sonra bu son kalan dala ökse otu sürmüş.

"Ben elbette bu kuşu tutarım." deyip gitmiş. Sabah olunca kuş yine gelmiş, dala konmuş, kanatlarını çırpmış, kalkamamış, pırr pırr edip uçamamış. Şehzâde ise gizliden çıkagelmiş, kuşu yavaşça okşayarak almış, bir güzel kafese koyarak odasının tavanına asmış. Bu kuş ise her sabah tam vaktinde yine aynı sözleri söyler, öter dururmuş. Gözlerinden dökülen inciler de kafesten taşıp yerlere saçılıyormuş. Bir zaman sonra Çingene kızı bu halin farkına varmış, bu kuşu yakından görünce kimin nesi olduğunu anlamış. Şehzâde ise kuşu çok seviyormuş, o ötüp gözyaşı dökerken o da kederlenir ağlarmış. Çingene kızı ise işin kötüye varacağını sezmiş. Acaba ne etsin de bu belayı başından defetsin?

O mahallede cadılar örneği bir kocakarı otururmuş. Gidip, ona derdini anlatmış. Bu da onu dinlemiş dinlemiş de;

"Ah kızım, ondan kolay ne var? Şimdi saraya döner, yorgan döşek serilirsin. Hiçbir ilaç derdine çare olmaz. O zaman dersin ki, ben bu kuşun etine aş eriyorum. İlle de onu kesip bana yedireceksiniz. Lakin keserken dikkatli olun, kanı hiçbir yere damlamasın, diyeceksin."

Bu Çingene kızı ille de tutturmuş. Gece gündüz inim inim inlemiş:

"Ben bu kuşun etine aş eriyorum. Onu pişirip önüme

getirmezseniz ölürüm, ah ölürüm." demiş durmuş. Bunu duyan oğlan ise zavallı kuşa çok acımaktaymış.

"Ah, bu kuşu kesmeyelim, bak ne güzel şakıyıp ötüyor" dese de nafile. Bu hınzır Çingene ayak direyip inat etmiş. Ne yapsınlar, kanını hiç damlatmadan kesmişler. Lakin hemen oracıkta bir ak taşın üstüne bir tek kan damlacığı düşmüş. Taş iki şak olmuş. Ortasından bir selvi ağacı çıkmış. Bu selvi günde bir kulaç büyürmüş. Çingene kızı da Şehzâde'nin selvinin çevresinden ayrılmadığını, ağacın da gide gide büyüdüğünü görürmüş. Yine koşup, kocakarıya akıl danışmaya gitmiş. Bu da olup bitenleri dinlemiş dinlemiş de;

"Ah kızım, ondan kolay ne var? Sen şimdi sarayına döner, yorgan döşek serilirsin. Kaç aylık hamileyim, vaktim yaklaştı. Lakin ille de çocuğumun beşiği bu selvi ağacından olacak diye tutturur, sancılanır, kıvranırsın. Ama bu sefer dikkat et, beşik yapılırken ağacın yongası hiçbir yere sıçramasın." diye sıkı sıkıya tembih etmiş.

Çingene kızı sarayına dönmüş yine söyleye söyleye ağacı kestirmiş. Beşik yapılırken bu kocakarının bahçesine selvinin bir yongası sıçramış. Kocakarı ise sabahleyin bahçesine çıkmış. Pırasa toplarken o arada bir yonga parçası bulmuş. Ocakta yakarım diye sepetçiğine koymuş. Kalkmış, eve gelmiş. Sepetini bir köşeye bırakmış da biraz komşuya gideyim demiş. Kapıyı çekip gitmiş. O ortalıktan çekilip gidince, sepetin içinden bir güzel kız çıkmış. Evi silmiş, süpürmüş. Pırasaları ayıklamış, pişirmiş. Dolaba kaldırmış. O sırada kocakarı çıkıp gelmiş. Bu hali görünce:

"Ah, ne güzel, demek komşular işlerimi görüvermişler." demiş. Bu hal bir gün, iki gün, üç gün böyle devam etmiş. Kocakarı artık merak etmeye başlamış. Evin içinde dualar, efsunlar okuduktan sonra seslenmiş:

"Hey, ortalığı süpüren, yemekleri pişiren, her işimi bitiren in misin, cin misin?" demiş. Bu sözler üzerine kız dolapta saklı olduğu yerden fırlayıp çıkmış:

"Ne inim, ne cinim, senin gibi bir beni âdemim." demiş. Bu kocakarı ile anlaşmışlar, artık onun evlatlığı olmuş. İşlerini görmeye başlamış.

Günlerden bir gün bir tellal dolaşıp çağırmaya başlamış:

"Şehzâde'nin çocuğuna incili yorgan dikilecek. Bu işten bilen anlayan saraya gelsin." der dolanırmış. Bunu duyan kızcağız kocakarıya yalvarmış:

"Bu işi ben yapabilirim, anacığım, saraya git, beni de yazdır." deyince, o da;

"Aman kızım, bu kadar marifetli kız dururken fıkaranın kızına kim bakar!" dediyse de bu kız direnmiş. Kocakarı da dayanamayıp saraya gitmiş. Çingene kızı burun kıvırmış, ama Şehzâde ise:

"Kalbini kırmasınlar, o da gelip marifetini göstersin." demiş.

Artık bu yorgan dikilecek... Bütün kızlar toplanıp gelmişler. Hepsini ayrı ayrı odalara yerleştirmişler. Biraz inci, bir tura ibrişim verilmiş, sarayda bir çalışmadır başlamış. Bu kız da bir odada bir yandan çalışır, Şehzâde ile Çingene kızını yan yana gördükçe için için ağlarmış. Kendisini tanımasınlar diye de iyice yüzünü gözünü örtmüş. Biraz çalıştıktan sonra her kız kalkar inci istermiş saraylılardan. Bu kız ise hiç istemezmiş. Bu hali gören Çingene kızı:

"Yorgan bitiyor, bu kız hiç inci istemiyor. Çok beceriksiz bir şey olacak." dermiş. Halbuki kız için için ağladıkça gözlerinden inciler dökülürmüş. Öteki kızların işledikleri inciler de aslında eskiden kafesten dökülen incilermiş. Yor-

ganlar bitmiş. Her kız yaptıklarını gösterirmiş. Bu kız da göstermiş. Hepsinde eksikler, inci yetişmeyen yerlerde seyreltmeler varmış. Ama bu kızın yaptığı yorgan düzgün, biteviye eksiksizmiş. Padişahın oğlu ona şöyle dikkatlice bir bakmış. Parasını alan gidermiş. Sıra bu kıza gelmiş. Şehzâde onu bir kenara çekmiş. Sormuş soruşturmuş. Hal ü keyfiyeti bir bir öğrenmiş. Bu kız da sıkıla utana başından geçenleri, gözyaşları dökerek bir bir anlatmış. Şehzâde durumdan agâh olunca, bu Çingene kızını çağırtmış:

"Kırk katır mı istersin, kırk satır mı?" diye sormuş. Bu Çingene kızı da:

"Kırk satırı ne yapayım? Hiç olmazsa kırk katıra biner de memleketime giderim." demiş. Kırk katırı birbirine bağlamışlar. Kırkıncının kuyruğuna da Çingene kızını... O parçalana parçalana gidedursun, bunlar da bu yanda kırk gün kırk gece düğün etmişler, yeniden evlenmişler. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

Masallar Üzerine

Masal sözcüğüyle özellikle büyüler dünyasından gelen şairane bir hayal ile yapılmış hikâyeler, gerçek yaşamın koşullarına bağlı olmayan, anlatılanlar inanılmaz olsa bile yüksek ve aşağı sınıflar tarafından sevilerek saraylarda da yer almıştı ve 13. yüzyılda ev sakinleri uzun kış gecelerini kısaltmak için alevler saçan ocağın etrafında toplandıkları zaman anlatılırdı.

Eski filozof Ksenophanes'in bir dizesi böyle bir masal anlatma yerinden söz ediyor: "Böyle bir şey kış zamanı ocak başında anlatılmalıdır." Buna benzer betimlemeler her zaman var olmuştur. Hatta İrlandalı bir masalcı kadın, felaket getireceğinden dolayı, hikâyelerini gündüz anlatmaktan kaçınıyordu, aynı inanış Yeni Gine sakinlerinde de vardır. Annamlılar'da da "lamba ışığı altında bize bir hikâye anlat" denilmektedir. Alaska'da hikâyeci başlamadan önce ışığı söndürür. Fakat her şeyden önce çocuklar dadılarının ve annelerinin anlattığı kocakarı masallarını hayranlıkla dinlerlerdi. Aynı biçimde çobanlar, orakçılar, askerler ve tayfaların iyi bir hikâyecinin etrafında meraklı dinleyiciler olarak toplandıkları görülür. Fransız bahriyesinde vaktiyle her gemide böyle bir *conteur* (masalcı) bulunurdu. Bir Finliye bu kadar masalı nereden öğrendiği sorulduğu

zaman yıllarca Rus ve Norveç balıkçıları yanında Buz Denizi'nde hizmet ettiği ve fırtınanın çok defa kendilerini balık avlamaktan alıkoyduğunda vakitlerini masal anlatmakla geçirdikleri yolunda cevap veriyordu.

Eski Yunan'da hikâye anlatıcıları halkın topluca bulunduğu yerleri tercih ederlerdi. Doğu'da ise yetişkin erkeklerin bu çeşit toplantıları yaptıkları yer kahvehanelerdi. Afrika'da gezgin Stanley, zenci hamalların akşamları ateş başında neşelenmek için anlattıkları hikâyeleri bir cilt olarak toplamıştı.

Masal anlatmanın bir meslek olduğu klasik ilk zamanların "fabulator"ları gibi Türk meddahları da mimik ve müzikal sanatları kullanmışlar ve bu işle geçindikleri zamanlar olmuştur.

Eski Mısır firavunları, meclislerinde hikâyeler anlattırırlardı. Masallar aracılığıyla uyku getirmek âdeti yalnız *Binbir Gece Masalları*'ndaki Şehrazat örneğinin gösterdiği gibi Arap halifelerine mahsus değildi. 988 yılında yazılmış *Fihrist*'e göre "Akşamları kendisine masal anlattıranların ilki İskender'di. Bununla alay edenler vardı. Ama o bunu, bu masalları dinlerken elde ettiği zevk için değil uyanık ve dikkatli kalmak için yaptığını söylerdi. Kendisinden sonra gelen krallar bu maksatla bin gece için bin masal kullandılar. 12. yüzyılda Rusya'da uykuya dalmamak için hizmetçileri aracılığıyla tabanlarını gıdıklattıran ve "hikâyeler" anlattıran zengin bir adamdan söz edilir. Çar Müthiş İvan (öl. 1584) bu maksat için dört kör adam kullanırdı. 17. yüzyılda böyle masal anlatıcıları Çar Michael ve Alexejin'in saray bendegânına dahildi. 18. yüzyılda İmparatoriçe Elizabet ve birçok asilzâdenin maiyetinde bulunuyorlardı; çoğu köle ya da çocuk dadısıydılar. Buna rağmen seyyar hikâyeciler de vardı. Bunlar Boyarlar'ın kendi saraylarına davet ettikleri Ortazaman oyuncularının halefleri idi. Usta Hırsız Masalı'nın Rusça varyantında bir hırsız bir çiftlik sahibinin ya da bir hâkimin

yatak odasına süzülür ve masal anlatıcısı pozu takınır. Aynı duruma Polonya asilzâdelerinin saraylarında da rastlanırdı. Bugün bile Pomeranya'da ya da Avusturya-Macaristan'da, uzun gecelerde öldürücü can sıkıntısından kurtulmak isteyen gündelikçiler, askerler, tayfalar ve serseriler usta hikâyecilere hürmet edip yiyecek ve diğer hediyelerle ödüllendiriyorlar. Kuzey Rusya'da balıkçılar hikâyeciye avlarından bir pay ayırmaktadırlar. Malayalılar gezici hikâyecileri "ıstırabın teselli edicisi" olarak adlandırmakta ve Papualar binbir gece süren bir okumadan sonra bir beyaza cömertçe para veriyorlardı.

Böyle bir hikâyeci, belleğinde büyük sayıda masal gizler ve iyi hikâyeciler mazbut bir biçeme sahiptirler. Manzum hikâyeler, ritim ve kafiye kadar bir şarkıdan oluştuğu için az çok değişebilir. Köylerde gündelikle dolaşan terzi ve ayakkabıcılar köylülere, kendi faydalı işlerinin yanında, efsane ve hikâye dağarcığından bir şeyler takdim ederler. Serseriyane orada burada dolaşan dilenciler de ekseriya cömert ev sahiplerine bu suretle edayı şükran ederlerdi. Macaristan'da pek de öyle aşağı tabakadan olmayan ve kendilerine bir unvan verilen usta hikâyeciler vardı. Goethe'nin annesi bile hikâyecilik yeteneği sayesinde ünlü olmuştur. Aynı biçimde şair J. V. Scheffel'in ve büyük İngiliz romancısı Dickens'ın anneleri de... Dickens'ın annesi 1795 yılında bir lordun evinde vekilharçlık yapıyordu ve şen hikâyeleri süslemek, adı geçen kişilerin karakterlerini mimiklerle canlandırmak konusunda olağanüstü yetenekliydi.

Kadınların mı yoksa erkeklerin mi daha iyi masalcı oldukları, hangisinin daha çok masal anımsadığı bir tartışma konusudur. Çocuk ağzından da masal toplanabildiği halde, ilerlemiş yaşın en zengin kaynak olduğu anlaşılmıştır.

Eski ve yeni zamanlarda bazen sanatkârlar tarafından nazım biçimine sorulmuş olsalar da masalların biçimi nesirdir. Gerek

Grimm Külliyatı'nda gerek başka milletlerin benzer külliyatlarında çoğu kere özel anlamı olan önemli yerlere serpiştirilmiş beyitler güzel bir süs görevi de görür. Hikâyeci kendi şivesinde konuştuğu halde, bu beyitler genellikle kibarların dilinden verilmiştir. Avrupa masallarında, Grimm'de görüldüğü gibi kafiyeli nesir biçiminin esas hikâyenin içini etkilemesi pek nadirdir.[1]

G. Kessler'e göre, 1777'de Herder aydınları, halkın efsane ve masallarını sistematik olarak derlemeye davet edenlerin ilki idi. Romantizm hareketi, 19. yüzyılın başından itibaren, bu davetleri ateşli bir gayretle kabullendi: Romantiklere göre, *halk ruhu* denilen varlık (daha sonra özellikle büyük filozof Hegel'in tarih felsefesinde üzerinde durduğu bir kavram), eski türküler ve efsanelerde, eski kostümler ve âdetlerde, çocukların ve kırsal kesim halkının naif yaşamlarındaydı. Önce Almanya'da sonra da Avrupa'nın diğer ülkelerinde, *milli* halk türkülerinin, halk masalları ve halk efsanelerinin büyük koleksiyonlarının ilk yaratıcıları da *Romantikler* olmuşlardı.[2]

Avrupa masalları son yüzyıl içinde kıyılar köşeler iyice yoklanarak tarandı ve derlendi, bilimsel yöntemlerle araştırıldı, düzene konuldu. Bu arada ilk dinleyicilerden başlayarak, bu masalların, Hind asılları ile olan ilişkileri üzerinde de duruldu. Yavaş yavaş "Masal Araştırmaları" ve "Karşılaştırmalı Masal Bilimi" diye yeni bilim dalları ortaya çıktı. Bütün bu araştırmalar ve karşılaştırmalarda, Türkiye'nin, yalnız coğrafî yeri göz önüne alınsa bile, bu konuda önemli bir kültür aracılığı rolü oynadığı tahminleri yürütüldü. Hindistan'dan Batı'ya yönelen yollar üzerindeki derlemelerin azlığından şikâyet ediliyordu. Derleme ve düzenleme işlerini çoktan yoluna koyup, tip ve motif kataloglarını hazırlamış, örnek tipler

1 Tahir Alangu'nun yayımlanmamış bir yazısından alınmıştır.
2 Tahir Alangu, *Türkiye Folkloru Elkitabı*, İst., 1983, s. 44.

üzerinde monografilere çoktan girişmiş bulunan Batılı ve hepsinden çok Kuzey Avrupalı bilginler, gelip gelip bizim sınırlarımızda durakladıkça durmadan bu konuya değiniyorlar. Kullandıkları karşılaştırma yöntemi, yollar üzerindeki yürüyüşü tarih ve coğrafyadaki yayılma alanlarına göre araştırınca, bütün ülkelerdeki derlemeleri ve varyantları göz önüne almak zorundaydılar. Bu yoldaki araştırmalarında Türk masallarının birçok noktayı aydınlatacağını iyice kestiriyorlardı.

Batı ülkelerindeki masal araştırmaları, masalların Hind kaynaklarından çıkışlarını araştıran görüşlerle başlamıştı. Bu ünlü "Hind Kuramı"nın abartılı yanları sürekli eleştirilerle iyice törpülendi, ama karşılaştırmalı masal biliminin temelleri de bu eleştiriler ve tartışmalardan doğdu. Hind kuramından başlayarak birbiri peşinden gelen kuramların kendilerine göre değerler taşıdığı, bu konuya gide gide aydınlık getirdikleri anlaşılınca, bütün görüşleri kucaklayan, bir yeni ve uzlaştırıcı görüşün ortaya çıkmasının artık zamanı da gelmişti. Mademki masalların çıkış kaynakları ve yerleri çeşitlidir, o halde bunları gruplara ayırıp sınıflandırmak, başka masallarla karışmaları iyice belirlemek, sonra bunların tarihî serüvenlerini yollar ve kültür alanları boyunca incelemek ve betimlemekten başka bir araştırma yolu kalmıyordu. Sözlü gelenekten derlenen yeni varyantlardan başka, yazılı ve eski kaynaklardaki şekilleri de not ediyor, arşivlerde sınıflandırıyor, en eski biçimlerden günümüze kadar tek tek masalların yayılmalarını bir şema biçiminde gösteriyorlardı. Motifler ve temleri sıralayınca, bu yürüyüşün hangi bölgelerde, hangi zamanlarda değişiklikler gösterdiği ortaya çıkıyordu.

1907 yılında Alman, İskandinav ve Finlandiyalı bilginler bir araya gelerek bir araştırıcılar derneğini, "Folklor Fellows"u (Folklorcu Arkadaşlar) kurdular. Bu derneğin amacı, bu yöntemi yürürlüğe koymak, çeşitli ülkeler ve bölgelerdeki dağınık ve yararlanılamaz

durumda bulunan malzemeyi sınıflandırmak, belli bir yönteme göre betimlemek, motifleri sıralayıp bir katalog oluşturarak yaygın dillerde yayınlamak ve böylece bu geniş masal malzemesini kullanılır duruma getirmekti. O zamandan beri birçok milletin masal katalogları hazırlandı ve yayımlandı. W. Eberhard ile P. N. Boratav'ın çabalarıyla ortaya çıkan Almanca yayımlanmış *Türk Masallarının Tipleri Kataloğu* (1953) bizim not edilmiş ve yayımlanmış masal hazinemizi dünya masal biliminin araştırma yolları üzerine çıkarıyor. Şimdiye kadar 15 ulusun masal katalogları yapılmış bulunuyor. Bunların arasına bizim de katılmış olmamız bilim dünyamız için övünülmesi gereken, yol açıcı büyük bir olaydır.

Kitabın önsözünde W. Eberhard büyük bir boşluğu dolduran eserin, bilim dünyasındaki yerine işaret ettikten sonra, bir zamanlar Ankara Üniversitesi'nde P. N. Boratav'ın açtığı halkbilgisi kurlarına devam eden gençlerin kendi memleketlerinde derledikleri masallara dayandığını bildiriyor. 1943 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde, Sayın Prof. P. N. Boratav'ı ziyaretim sırasında, bana gösterdiği bu oldukça büyük koleksiyon 100 derlemeyi aşkın 2200 masallık bir koleksiyondu. Bu koleksiyonları derleyenlerin adları ve bölgeleri kitabın sonundaki literatür bölümünde ayrıca gösteriliyor. İşte bu kitap bu geniş derleme malzemesine dayanmaktadır. Motif ve varyantların düzenlenmesinde, eski masal kitapları ile yazılı kaynaklardaki örnekler de ayrıca gösteriliyor. Hiç kuşku yok ki, en eski ve değerli derleme koleksiyonları, ünlü Macar bilgini I. Kunos'un kitaplarıydı.[3]

3 Tahir Alangu, *Türkiye Folkloru Elkitabı*, s. 323-325.

Küçük Sözlük

âdem: İnsan.

agâh olmak: Bilgi sahibi olmak.

ağırlık: Eskiden bir kızla evlenmek isteyenin kızın ailesine ödediği para, değerli eşya ya da mal.

alaz: Alev.

ar yılı değil, kâr yılı: Kurallara uygun olmak şartıyla kazanç elde etmek ayıp değil.

Arz Odası: Padişahın yabancı ülkelerin temsilcilerini kabul ettiği oda.

asa: Ağaç veya madenden bir tür değnek.

aş ermek: Hamile kadınların herhangi bir şeyi yemek için şiddetli istek duyması.

atlas: Parlak yüzlü, sık dokunmuş ipekli kumaş.

ayak yolu: Tuvalet.

bedesten: Kumaş, mücevher gibi değerli eşyalar alınıp satılan kapalı ve eski çarşı.

beni âdem: İnsan oğlu.

beyninden vurulmuşa dönmek: Çok kızmak.

bir eyyam: Bir zaman.

biteviye: Durmadan, aralıksız.

burnu Kafdağı'nda olmak: Kendini çok beğenmek.

cadaloz: Çok konuşan, huysuz ve çirkin kadın.

can u yürekten: İçten, isteyerek.

cirit: At üzerinde ince sağlam çubuklarla oynanan eski bir geleneksel oyun.

civan: Genç ve yakışıklı.

çalpara: Parmaklara takılıp çalınan zil ya da buna benzer bir çalgı.

çedik pabuç: İçine ince deriden ikinci bir ayakkabı giyilen sarı pabuç.

dâr-ı dünya: Dünya, hayat.

demir çarık demir asa: Masallarda ulaşılması güç ya da zaman alan şeyleri bulmak için giyilen sağlam giysi ve eşyalar.

destur vermek: Büyüklerin herhangi bir iş için izin vermesi.

dızman: İri, uzun boylu ve şişman.

Divan: Eskiden padişahların ve yüksek düzeydeki devlet adamlarının kurduğu büyük meclis.

dümbelek: Çanak biçiminde, ağzına deri gerilmiş, darbuka benzeri bir çalgı.

dünyası mamur olmak: Yaşarken her bakımdan mutlu omak.

dünyası zindan olmak: Yaşarken her bakımdan mutsuz olmak.

edepli, erkânlı: Terbiyeli, yol yöntem bilen.

elçi taşı: Eski saray girişlerinde sıra bekleyen elçilerin oturtulduğu taş.

endam: Boy, vücut.

erte namazı: Sabah namazı.

ferace: Sokakta giyilen, mantoya benzer, eteklere kadar uzayan kadın üst giysisi.

gerdek: Yeni evlilerin düğün gecesi baş başa kalmaları.

gudubet: Sevimsiz ve çirkin.

hal ü keyfiyet: Durum.

halk olmak: Yaratılmak.

ham ervah: Yerli yersiz söz, davranış ve düşünce sahibi insan.

hamarat: Çalışkan, gayretli.

hatim indirmek: *Kur'ân*'ı baştan sona okumak.

heybe: Binek hayvanlarının üzerinde ya da omuzda taşınan, kilim veya halıdan iki gözlü torba.

hışmına uğramak: Birinin ya da bir şeyin kızgınlığına, öfkesine uğramak.

Hızır: Halk arasında ölümsüzlük suyu içtiğine ve darda kalanlara yardım ettiğine inanılan peygamber.

in misin, cin misin?: Masallarda tanınmayan, birdenbire karşılaşılan birine insan mı, cin mi olduğunu öğrenmek üzere sorulan soru.

kan beynine sıçramak: Çok sinirlenmek.

kandesin?: Nerdesin?

kandilli temenna: Temenna edilirken elin çeneden alna birkaç kez götürülmesiyle verilen selâm.

kap kacak: Tencere, tava, sahan gibi mutfak eşyası.

kavil: Söz.

kepenek: Çobanların soğuktan korunmak için omuzlarına aldıkları dikişsiz, kolsuz, keçe üstlük.

kın: Eski zaman silahlarından bıçak, kılıç vb. kesici araçların kabı.

kiriş: Yapılarda döşeme ve tavan tahtası çakılan dört köşe kalın kereste.

kol gezme: Denetleme ve güvenlik için sivil ya da asker küçük bir grubun dolaşması.

kubur: Eskiden tuvalet deliğinden lağıma inen boru.

kulluktan taşra düşmek: Hizmetlerinden memnun olunmamak.

küçük dilini yutmak: Çok şaşırmak

külhan: Eski hamamlarda su ısıtma amacıyla odun yakılan yer.

külhancı: Odun ateşiyle ısınan eski hamamlarda külhana bakan görevli.

lahavle çekmek: Sabrın tükendiğini dile getiren sözü söylemek.

lavaş: Yufka gibi ince açılmış uzun sade pide.

mabeyn: Eskiden saraylarda, büyük konaklarda harem ile selamlık arasındaki bölüm.

mabeynci: Eskiden saray ve konaklarda mabeyinde görev yapan kimse.

madrabaz: Ucuz alıp pahalı satan hileci.

murat dilek taşı: Eski saray girişlerinde sıra bekleyen dilek sahiplerinin oturtulduğu taş.

natır: Kadınlar hamamında müşterileri yıkayan kadın.

olmayana yeldirmek: Gerçekleşmeyecek işler peşinde koşmak.

onarmak: İyileştirmek, yoluna koymak (burada).

ökse: Bazı ağaçlarda asalak olarak yetişen ökse otundan yapılan ve kuş avcılığında kullanılan yapışkan madde.

padavra: İnce tahtadan çatı örtüsü.

samyeli: Sıcak çöl rüzgârı.

seki: Ev önü, çeşme başı gibi yerlerde oturulacak sedir biçiminde yer.

selametleme: Uğurlamak, geçirmek.

sellim sellim sepenek: Başıboş dolaşma anlamında bir tekerleme.

sıklet: Ağırlık, sıkıntı.

siyaset meydanı: Eskiden ölüm cezalarının uygulandığı yer.

sular kararmak: Akşam olmaya, ortalık kararmaya başlamak.

sürgün: Bitkilerin genellikle yapraksız, küçük filiz ve dalcıkları.

şavkı vurmak: Parlak bir şeyden ışık yansımak.

şıkırdım etmek: Oynamak, eğlenmek.

şom ağızlı: Durmadan uğursuzluk getireceğinden korkulan kötü şeylerden söz eden insan.

takunya: Genellikle hamam vb. yerlerde kullanılan, yoksulların sokakta da kullandığı yüksek ökçeli, ağaçtan bir tür ayakkabı, nalın.

tebdil giyinmek: Osmanlılarda padişah, sadrazam gibi görevlilerin kılık değiştirerek toplum içine karışması.

tellak: Erkekler hamamında müşterileri yıkayan erkek görevli.

temenna: Bir saygı ifadesi olarak öne doğru eğildikten sonra doğrulurken el çeneden alna götürülerek verilen selâm.

tembih etmek: Öğüt vermek.

teşrifat: Görgü kurallarına göre davranma.

tokaç: Eskiden çamaşır yıkamada kullanılan, ağaçtan yapılma ve tokmağa benzer bir araç.

tokaçlamak: Tokaç ile çamaşır yıkamak.

topalanmak: Top gibi yusyuvarlak olmak.

toraman: İri yarı.

toy düğün yapmak: Yemekli eğlenceli düğün yapmak.

tura: Yumak.

türâb: Toprak.

ustura: Genellikle tıraş için kullanılan, açılır kapanır, çok keskin bıçak.

vasıf: Özellik, nitelik.

yalaz yalaz: Alev alev.

yalpırdamak: Parlak bir nesneden ışık yansımak.

yamak: Yardımcı çırak

yola revân olmak: Yola çıkmak.

yolların türâbına düşmek: Yola çıkmak.

yolsuz töresiz âdem: Konuşma ve davranışlara görgü kurallarına uymayan kişi.

yomsuz: Uğursuz.

yordamsız: Kaba, beceriksiz.

zerde: Renk ve kokusunu safrandan alan, genellikle eski düğünlerde pilâvla birlikte ikram edilen bir çeşit şekerli pirinç peltesi.

zilli maşa: Uçlarında zil takılı maşaya benzer bir çalgı.

TAHİR ALANGU

Kediler Padişahı

Resimleyen:
Mustafa Delioğlu

DOĞAN KARDEŞ KİTAPLIĞI

Kediler Padişahı, masallara gönül vermiş bir usta yazarın, Tahir Alangu'nun kaleminden çıkma yedi masal içeriyor. Eski zaman insanlarının hayal ürünü bu masallar... Birbirine âşık sümüklüböcekle yılanın, padişahın kızlarıyla evlenmek isteyen yılan kılığına girmiş dev oğlunun, hamamda gece eğlenceleri düzenleyen cinlerin, başka bir kılıkla şehri dolaşan şakacı padişahın, iyiye iyilik ve kötüye kötülük eden kediler padişahının, gökyüzüne tırmanan büyülü fasulyelerin ve turunç meyvesinin içinde var olup da suda hayat bulan güzel kızların bize anlatacağı çok şey var.

Eski zaman insanlarının hayal ürünü olan bu masallarda bizi sürprizler bekliyor...

ISBN 978-975-08-1611-6
8 TL
9 789750 816116